

NUORTEN
KALEVALA

HELSINGISSÄ
KANSANOPETTAJAIN OY. VALISTUS

Nuorten Kalevala

Sommitteli
P. Ollilainen

Helsingissä,
Kansanopettajain Osakeyhtiö Valistus

Painettu 1915
Raittiuskansan Kirjapainossa
Helsingissä

Väinämöinen ja kasvullisuuden alku.

Väinämöinen, Kalevalan sankari, ei ollut koskaan viettänyt lapsuuden päiviä. Hän oli syntymästään saakka suuri tietäjä ja ajatteli syvälisiä asioita. Siksi sanotaan hänen aina olleen vakaa ja vanha. Hänen äitinsä oli ilman impi, ve'en emonen, joka oli ollut mukana maailmaa luomassa. Tämä oli ilman avaroilta pihoilta laskeutunut veteen ja uiskenteli pitkät ajat selvällä meren selällä. Siellä syntyi Väinämöinenkin ja vihuri meressä viisi, kuusi vuotta, jonka jälkeen hän

seisottui selälle viimein,
niemelle nimettömälle,
manterelle puuttomalle.
Nousi kuuta katsomahan,
päiveä ihoamahan,
otavaista oppimahan,
tähtiä tähyämähän.

Arvelee, ajattelevi:
Kenpä maita kylvämähän?

Saipa Sampsa Pellervoisen metsän puita kylvämään. Hän kylvi mäet männiköiksi, kankaat kanervikoiksi ja notkot nuoriksi vesakoiksi.

Läksi puut ylenemähän,
 vesat nuoret nousemahan.
 Yks' on tammi taimimatta,
 juurtumatta puu Jumalan.

Tuli neljä meren neittä rantaheinää niittämään.
 Meren Tursas poltti heinäset poroksi. Saipa siihen
 tuhkaan tammen terho, josta kasvoi kaunis taimi.
 Pian se kasvoi, että

latva täytti taivahalle,
 lehvät ilmoille levisi,
 piätti pilvet juoksemasta,
 päivän peitti paistamasta,
 kuuhen kumottamasta.

Kun kukaan ei kyennyt tammea kaatamaan
 ja pimeässä oli paha elää, rukoili Väinämöinen
 äidiltään, Ilmattarelta, apua. Nouseekin viimein
 merestä uros, miehen peukalon pituinen, vaimon
 vaaksan korkuinen. Sillä miehellä oli vaskiset
 saappaat, vaskiset kintaat ja vaskinen kirves
 vyössä riippumassa. Hän kasvoi pian jättiläiseksi:

Jalka maassa teutaroiپی,
 päähyt pilviä pitävi,
 syltä oli silmien välitse,
 syltä housut lahkehesta.

Sepä uros kaatoi tammen kolmella iskulla. Niin
 pääsi päiväkin taas paistamaan ja kaikki kasvit
 kasvamaan.

Ohra on yksin nousematta,
 touko kallis kasvamatta.

Itse vanha Väinämöinen löysi ohrasen jyviä ran-
 nalta merelliseltä. Hän kaatoi suuren kasken,
 mutta jätti keskelle kaskea koivun kaatamatta.

Tulee kokko, ilman lintu, sanoo:

— Miksipä on tuo jätetty
koivahainen kaatamatta?

Väinämöinen vastasi:

— Lintujen lepeämiksi,
kokon ilman istumiksi.

Tuostakos kokko hyvilleen ja iski tulta, joka
sytytti kaskan ja poltti sen poroksi.

Nyt kylvi Väinämöinen ohran siemenet tuh-
kaan ja saneli kylväessään:

— Minä kylvän kyyhättelen
Luojan sormien lomitse,
käen kautta kaikkivallan
tälle maalle kasvavalle,
ahollen ylenevälle.

Tuo Ukko ylijumala
vihmoi vettä taivosesta
orahille kasvaville,
tuoille tohiseville.

Kävipä vanha Väinämöinen toukojaan katso-
maan.

Kasvoi ohra mieltä myöten,
tähkät kuuella taholla,
korret kolmisolmuisena.

Niin tuli kevät käkönen Väinämöisen koivuun
kukkumaan. Kukkui siinä illoin, aamuin, ker-
ran keskipäivälläkin.

Väinämöinen ja Joukahainen.

Olipa nuori Joukahainen,
laiha poika Lappalainen.

Hän kuuli kehuttavan Väinämöistä paremmaksi laulajaksi kuin hän itse oli. Tuostakos hän syäntyi. Lähti ajamaan Väinölään, vaikka kielsi iso ja emo. Kolmantena päivänä hän joutui jo Väinölän ahoille. Väinämöinen ajeli siellä hiljalleen tietä pitkin. Joukahainen karahutti häntä vastaan, niin että

aisa tarttui aisan päähän,
rahe rahkehen takistui.

Kysyi vanha Väinämöinen:

— Mi sinä olet miehiäsi,
kun tulet tuhmasti etehen?

Joukahainen:

— Mie olen nuori Joukahainen,
vaan sano oma sukusi,
kuit olet sinä sukua,
kuta, kurja, joukkioa?

Väinämöinen:

— Kun liet nuori Joukahainen,
veäite syrjähän vähäisen,
sie olet nuorempi minua!

Joukahainen:

— Vähä on miehen nuoruesta,
nuoruesta, vanhuudesta,
kumpi on tieolta parempi,
muistannalta mahtavampi,

sep' on tiellä seisokahan,
 toinen tieltä siirtykähän;
 lienet vanha Väinämöinen,
 ruvetkaamme laulamahan,
 toinen toista voittamahan.

Väinämöinen:

— Mitäpä minusta onpi
 laulajaksi, taitajaksi.
 Vaan kuitenkin, kaikitenki
 sano korvin kuullakseni,
 mitä sie enintä tieät,
 yli muien ymmärtelet?

Joukahainen:

— Hylkeen on hyvä elää, syöpi luotansa lohia.
 Siialla on sileät pellot. Hauki kutee hallan ajalla,
 ahven kesäkuivilla. Pohjola kyntää porolla, etelä
 emähevosella.

Pitkät on puut Pisanmäellä,
 hongat Hornan kalliolla.
 Kolme on koskea kovia:
 Hämeheß' on Hälläpyörä,
 Kaatrakoski Karjalassa,
 ei ole Vuoksen voittanutta,
 yli käynyttä Imatran.

Väinämöinen:

— Lapsen tieto, naisen muisti,
 ei ole partasuun urohon.
 Sano syntyjä syviä!

Joukahainen:

— Tieän minä linnuksi tiasen,
 kyyn viherän käärmeheksi,

kiiskisen ve'en kalaksi,
 tulen polttaman pahaksi.
 Mätäs on märkä maita vanhin,
 paju puita ensimmäinen,
 hongan juuri huonehia,
 paatonen patarania.

Väinämöinen:

— Muistatko mitä enemmän,
 vai jo loppuivat lorusi?

Joukahainen:

— Olin miesnä kuudentena,
 seitsemäntenä urosna
 tätä maata saataessa,
 aurinkoa auttamassa,
 kuuhutta kulettamassa,
 taivoa tähittämässä.

Väinämöinen:

— Sen varsin valehtelitki!
 Ei sinua silloin nähty,
 ei lie nähty, eikä kuultu,
 kun on merta kynnettihin,
 kalahauat kaivettihin,
 louhet luotihin kokohon.

Joukahainen:

— Kun ei lie minulla mieltä,
 kysyn mieltä miekaltani.

Väinämöinen:

— En noita pahoin pelänne
 miekkojasi, mieliäsi,
 tuuriasi, tuumiasi,

vaan kuitenkin, kaikitenki,
lähe en miekan mittelöhön
sinun kanssasi, katala,
kerallasi, kehno raukka.

Joukahainen:

— Ken ei käy miekan mittelöhön,
sen minä siaksi laulan,
alakärsäksi asetan.

Siitä suuttui Väinämöinen,
itse loihe laulamahan.
Ei ole laulut lasten laulut,
ne on partasuun urohon.

Ja kun vanha Väinämöinen lauloi, niin

Järvet läikkyi, maa järisi,
vuoret vaskiset vapisi,
kivet rannoilla rakoili.

Joukahaisen hevosen, reen, tavarat kaikki Väinämöinen lauloi haoiksi, kiviksi, pilviksi ja tähdiksi. Itsensä Joukahaisen hän lauloi suohon suonivöistä.

Jo tuli Joukahaiselle hätä suohon sortuessaan. Hän tarjoili lunnaikeeseen jousiaan, veneitään, hevosiaan, rahojaan ja vilja-aumojaan. Mutta Väinämöinen sanoi:

— En huoli hopeitasi,
kysy en, kurja, kultiasi.

Ja hän lauloi Joukahaisen entistä alemma.
Joukahainen rukoili:

— Oi on viisas Väinämöinen,
heitä vielä heikko henki,
virta jo jalkoja vetävi,

hiekkia silmiä hiovi.
 Kun pyörrät pyhät sanasi,
 annan Aino-siskoseni
 sulle pirtin pyyhkijäksi,
 mesileivän leipojaksi.

Siitä vanha Väinämöinen
 ihastui ikihyväksi,
 pyörti pois pyhät sanansa,
 perin laski lausehensa.

Niin pääsi nuori Joukahainen, kokoili tavaransa
 ja ajoi kurjana, alla päin, pahoilla mielin kotiinsa.

Emo kysyy:

— Mitä olet pahoilla mielin poikaseni ja tulet
 noin kurjana kotiin?

Joukahainen:

— Annoin Aino-siskoseni,
 lupasin emoni lapsen
 Väinämöiselle varaksi,
 turvaksi tutisevalle.

Emo:

— Elä itke poikaseni semmoista. Tuota toivoin
 kaiken ikäni:

sukuhuni suurta miestä,
 vävykseni Väinämöistä.

Mutta kun Aino-tyttö sen kuuli, hän itki yksin
 päivät pitkät. Hän ei halunnut vanhan
 Väinämöisen puolisoksi.

Aino.

Aino oli lehdossa vastoja tekemässä. Silloin tulee sinne Väinämöinen ja sanoo:

— Eläpä muille, neiti nuori,
 kuin minulle, neiti nuori,
 kannan kaulan helmilöitä,
 sio silkillä hivusta.

Aino:

— En sinulle enkä muille
 kannan rinnan ristilöitä,
 päätä silkillä sitaise.

Aino riisti ristit rinnastaan, sormukset sormestaan, viskasi ne lehtoon ja meni itkien kotiin.

Emo aitan portaalta kysyy:

— Mitä itket lapsi raukkaseni?

Aino kertoi, mitä lehdossa oli tapahtunut.

— Elä tuollaisia itke, sanoi emo. Syö vuosi sulaa voita, toinen sian lihoja, tulet muita muhkeammaksi. Mene sitte aittamäelle, ota arkusta koreimmat koruni, hienoimmat helmeni ja vaatteeni. Tulet sitte

sukukuntasi suloksi,
 koko heimon hempeäksi.

Ei Aino totellut tuota. Meni pihalle itseksensä itkemään.

— Miten on mieli miekkoisien,
 autuaallisten ajatus?

Niinp' on mieli miekkoisien,
 autuaallisten ajatus,
 kuin on vellova vetonen,
 eli aalto altahassa.

Mitenpä poloisten mieli,
 kuten allien ajatus?

Niinpä on poloisten mieli,
 niinpä allien ajatus,
 kuin on hanki harpin alla,
 vesi kaivossa syvässä.

Parempi minun olisi,
 parempi olisi ollut
 syntymättä, kasvamatta,
 suureksi sukeumatta,
 näille päiville pahoille,
 ilmoille ilottomille.

Sai emo kyselemähän:

— Mitä itket, impi rukka,
 kuta, vaivainen, valitat?

Aino:

— Sitä itken, impi rukka,
 kaiken aikani valitan,
 kun annoit minun poloisen
 ikäpuolelle iloksi,
 turvaksi tutisevalle.

Oisit ennen käskenyynnä
 sisareksi siikasille,
 veikoksi ve'en kaloille.

Siitä astui aittamäelle,
 astui aittahan sisälle,
 aukaisi parahan arkun,
 pani kullat kulmillensa,
 hopeat hiuksillensa.
 Läksi siitä astumahan
 ahon poikki, toisen pitkin,
 vierä synkkiä saloja.

Itse lauloi mennessänsä:

— Syäntäni tuimelevi,
 päätäni kivistelevi,
 eikä tuima tuimemmasti,

Väinämöinen kosii Ainoa.
(A. Gallén-Kallelan taulun mukaan).

kipeämmästä kivistä,
 jotta, koito, kuolisinki,
 katkeaisinki, katala,
 näiltä suurilta suruilta,
 apeilta miel'aloilta.

Astui päivän, astui toisen,
 päivänäpä kolmantena
 ennätti meri etehen,
 ruokoranta vastahansa;
 tuohon yöhyt yllättävi,
 pimeä piättelevi.

Siinä itki impi illan,
 kaikerteli kaiken yötä
 rannalla vesikivellä.

Aamulla anivarahin
 katsoi tuonne niemen päähän.

Siellä oli kolme meren neittä kylpemässä. Sinne lähti Aino neljänneksi:

Heitti paitansa pajulle,
 hamehensa haapaselle,
 sukkansa sulalle maalle,
 kenkänsä vesikivelle,
 helmet hietarantaselle,
 sormukset somerikolle.

Kiiltelipä kivi kirjava selällä. Läksi Aino uimaan kohti kiiltelevää kiveä. Sinne vaipui uidesaan alle aaltojen syvien.

Virkkoi vielä vierressänsä:

— Elköhän minun emoni
 sinä ilmaisna ikänä
 panko vettä taikinahan
 laajalta kotilahelta!
 Elköhönp' on siskoseni

peskö tästä silmiänsä.
 Mikäli meren vesiä,
 sikäli minun veriä;
 mikäli meren kaloja,
 sikäli minun lihoja;
 mikä rannalla risuja,
 se on kurjan kylkiluita;
 mikä rannan heinäsiä,
 se hivusta hierottua.

Jänis läksi saattamaan sanaa

neien kuuluhun kotihin.
 Emo tuosta itkemähän,
 kyynelvierus vieremähän,
 sai siitä sanelemahan:

— Elkkää te emot poloiset tuudittako tyttöjänne vastoin mieltä miehelään, niin kuin tein minä poloinen.

Itki emo, vieretteli, niin että itkemistänsä ve-
 sistä kasvoi kolme jokea ja kuhunkin jokeen kolme
 koskea. Koskien rannalle koivut kasvoi, koivui-
 hin tuli käet kukkumaan. Kun käki kukahteli,
 niin äidin sydän sykähteli, itku silmään tuli ja ve-
 det poskille valui. Niin koko ruumis runneltui
 kuullessaan kevätkeköstä.

Joukahaisen kostonyritys.

Ainon kuoltua Väinämöinen lähti Pohjolan nei-
 toa kuulostelemaan kainaloiseksi kanakseen. Hän
 ajoi meren rantaa pitkin Joukolan sivu. Siellä
 vuotteli Joukahainen pitkät ajat jousi kädessä
 Väinämöistä, sillä hänen mielessään paloi koston-

himo. Jopa keksikin kerran Väinämöisen aja-
van rantaa pitkin ja hyökkäsi silloin ampumaan.
Emo kielsi poikaansa, mutta Joukahainen ei to-
tellut. Hän lennätti nuolen Väinämöistä kohti.
Nuoli sattui hevoseen. Väinämöinen itse

sormin suistuvi sulahan,
käsini kääntyi lainehesen.

Kerskueli Joukahainen:

Kupli nyt siellä kuusi vuotta
noilla väljillä vesillä!

Nousikin siitä suuri tuuli, uitteli Väinämöisen
kauas meren ulapoille. Siellä uros valitteli itseksensä:

— Voi minä poloinen poika,
voi poika polon-alainen,
kun läksin omilta mailta,
elomailta entisiltä
iäkseni ilman alle,
kuuksi päiväksi kululle,
tuulen tuuteltavaksi,
aaltojen ajeltavaksi!
Enkä tuota tieäkänä,
miten olla, kuin eleä:
tuulehenko teen tupani,
vetehenkö pirtin veistän?

Lenti kokko, ilman lintu, Lapista,
yksi siipi vettä viisti,
toinen taivasta lakaisi.

Se keksii merestä miehen. Kysäsee:

— Mit' olet meressä miesi,
uros aaltojen seassa?

Nouse pian selkääni, kannan sinut, minne mielesi tekee. Sinä heitit koivun kasvamaan Kalevan kaskeen

linnuille lepeämiksi,
itselleni istumiksi.

Kantoi siitä vanhan Väinämöisen ahavan rataa myöten Pohjolan rannoille.

Siinä itki Väinämöinen,
siinä itki ja urisi
rannalla merellisellä,
nimen tietämättömällä,
sata haavaa sivulla,
tuhat tuulen pieksemätä,
partaki pahoin kulunut,
tukka mennyt tuuhakaksi.

Kuuluipa itkun juorottelu Pohjolaan. Tunnettiin urohon valitteluksi. Souti Louhi, Pohjolan emäntä, itse tuonne katsomaan.

Siinä itki Väinämöinen
pahalla pajupurolla,
suu liikkui, järisi parta,
vaan ei leuka lonkaellut.

Sanoi Pohjolan emäntä:

— Ohoh sinua, ukko utra!
Jo olet maalla vierahalla.

Väinämöinen vähän päätään kohotti ja sanoi:

— Jo ma tuon itseki tieän.
Maallani olin parempi,
kotonani korkeampi.

Louhi:

— Saisiko sanoakseni,
oisiko lupa kysyä,

mi sinä olet miehiäsi,
ja kuka urohiasi?

Väinämöinen vastasi: — Mainittiin minua muinoin

joka lakson laulajaksi
noilla Väinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla.
Mi jo lienenki katala,
tuskin tunnen itsekänä.

Otti Louhi uroon ohjilleen, vei kotiinsa, paranteli, hauteli, syötteli ja juotteli Väinämöisen entistään ehommaksi. Sitte kysyy: Mitä itkitkään tuolla rannalla meryttä vasten?

Väinämöinen vastasi: On tässä vaivoja valit-
taa, kun sorruin omilta mailta.

Kylkehen kyläinen syönti,
hyvissäki vierahissa,
mies on maallansa parempi,
kotonansa korkeampi,
pääsisin omille maille,
elomaillen entisille!
Parempi omalla maalla
vetonenki virsun alta,
kuin on maalla vierahalla
kultamaljasta metonen.

Louhi:

— Niin mitä minullen annat,
kun saatan omille maille?

Väinämöinen:

— Otatko kultia kypärin,
hopeita huovallisen?

Louhi:

— Kullat on lasten kukkasia,
hopeat hevон helyjä.
Taiatko takoa sammon,
kirjokannen kalkutella,
niin annan tytön sinulle,
panen neien palkastasi,
saatan sun omille maille.

Väinämöinen:

— Taia en sampoa takoa,
kirjokantta kirjoitella;
saata mie omille maille,
työnnän seppo Ilmarisen,
joka samposi takovi,
neitosi lepyttelevi.
Se on seppo sen mokoma,
jok' on taivoa takonut,
ilman kantta kalkutellut,
ei tunnu vasaran jälki
eikä pihtien pitämät.

Louhi istutti Väinämöisen orosen rekeen ja laittoi omille maille.

Sammon takominen.

Vaka vanha Väinämöinen ajaa karitteli pois Pohjolasta, ajoi päivän ja toisen ja päätyi kolmantena Osmon pellon päähän. Siinä lauleli kuuseen kuun kumottamaan, oksille otavan lauloi. Hän kuuli kalkutuksen Ilmarisen pajasta ja meni sinne. Sanoi seppo Ilmarinen:

— Miss' olet viikon viipynynnä,
kaiken aikasi asunut?

Väinämöinen:

— Pimeässä Pohjolassa,
summassa Sariolassa.

Ilmarinen:

— Mitä lausut matkoiltasi
tultua kotituville?

Väinämöinen:

— Onp' on neiti Pohjolassa,
impi kylmässä kylässä,
kun ompii kovin korea:
Kuu hut paistoi kulmaluilta,
päivä rinnoilta risotti.
Sinä, seppo Ilmarinen,
lähe neittä noutamahan,
kun saatat takoa sammon,
kirjokannen kirjaella.

Ilmarinen:

— En sinä pitkänä ikänä
lähe Pohjolan tuville,
Sariolan salvoksille.

Väinämöinen: Onpa vielä toinenkin kumma:
Kuu paistoi kukkalatva-kuusesta, otava sen ok-
silta välkkyi.

Ilmarinen:

— En usko toeksi tuota,
kun en käyne katsomahan,
nähtä näillä silmilläni.

Jo läksi seppo ulos katsomaan ja näki kuun ku-
mottavan kuusen latvassa. Nousipa sitä sieltä
ottamaan.

Silloin Väinämöinen

lauloi tuulen tuppurihin,
ilman raivohon rakenti.

Tuuli viedä viillätteli seppo Ilmarisen

yli kuun, alatse päivän,
otavaisen olkapäitse;
päätyi Pohjolan pihalle,
Sariolan saunatielle.

Sanoi Pohjolan emäntä:

— Oletko tullut tuntemahan
tuota seppo Ilmarista?

Ilmarinen:

— Lienen tullut tuntemahan,
kun olen itse Ilmarinen.

Pian pistihe Louhi pirttiin. Sanoi tyttöselleen:

— Pane nyt päällesi parasta,
varrellesi valkeinta,
kukkeinta kulmillesi,
jo on seppo Ilmarinen
saanut Sammon laaintahan.

Tuop' on kaunis Pohjan tytti,
maan kuulu, veen valio,
otti vaattehet valitut,
pukehensa puhtahimmat.

Kävi seppo Ilmarinen sampoa takomaan

joutsenen kynän nenästä,
maholehmän maitosesta,
ohran pienestä jyvästä,
kesäuuhen untuvasta.

Tunki ainehet tulehen,
 otti orjat lietsomahan.
 Orjat lietsoi löyhytteli
 kolme päiveä kesäistä
 ja kolme kesäistä yötä.

Seppo itse

kallistehe katsomahan
 ahjonsa alaista puolta.
 Jousi tungeikse tulesta
 kaari kulta, pää hopea.

Jousella oli paha tapa tähtäillä ihmisten päihin, ja Ilmarinen tunki sen tuleen. Taas lietsoivat orjat ja veno tungeikse tulesta. Se sousti suotta sotaan, ja Ilmarinen leikkeli sen paloiksi ja ja pani jälleen orjat lietsomaan. Katsoo seppo siitä taasen ahjoonsa:

Hieho tungeikse tulesta,
 sarvi kulta kuumoksesta.

Sillä oli tapana makaillla metsässä ja kaataa maitokiulunsa. Senkin leikkeli Ilmarinen paloiksi, tunki ne tuleen jälleen. Tulipa aura tulesta, mutta ei ihastunut Ilmarinen siihenkään, sillä se pyrki kyntämään kylän peltoja. Hän katkaisi sen kah-tia, tunki aineet tuleen ja pani tuulet lietsomaan.

Lietsoi tuulet, löyhytteli:
 Itä lietsoi, lietsoi länsi,
 etelä enemmän lietsoi,
 pohjanen kovin porotti,
 tuli tuiski ikkunasta,
 säkehet ovesta säihkyi,
 tomu nousi taivahalle,
 savu pilvihin sakeni.

Sammon taonta.

(A. Gallén-Kallelan taulun mukaan).

Se on seppo Ilmarinen
näki sammon syntyväksi,
kirjokannen kasvavaksi.
Takoja taputtelevi,
takoi sammon taitavasti;
laitahan on jauhomyllyn,
toisehen on suolamyllyn,
rahamyllyn kolmantehen.

Siitä jauhoi uusi sampo
yhden purnun syötäviä,
toisen jauhoi myötäviä,
kolmannen kotipitoja.

Saatettiin siitä sampo suuri

Pohjolan kivimäkehen
yhöksän lukon ta'aksi,
yhöksän sylen syvähän.

Siitä seppo Ilmarinen
tyttöä anelemahan:
— Joko nyt minulle neiti,
kun sai sampo valmihiksi?

Pohjan neito estelihe:

— Kukapa tässä toissa vuonna,
kenpä kolmanna kesänä,
käkiä kukutteleisi,
lintusia laulattaisi,
jos minä menisin muunne,
saisin, marja, muille maille?

Siitä seppo Ilmarinen
takoja iän-ikuinen
alla päin, pahoilla mielin
matkasi omille maille
ylitse meren sinisen.

Lemminkäinen ja Kyllikki.

Kaukoniemen kainalossa laajan lahden perällä asui armahan äitinsä luona Ahti Saarelainen, jota useimmin sanottiin Lemminkäiseksi. Hän oli nuori, punaverinen urho, mutta luonteeltansa huikentelevainen. Hän kuuli puhuttavan ihmeen ihanasta Saaren neidosta, jonka nimi oli Kyllikki.

Kauas kuuluikin Kyllikin maine. Kävivätpä kuu ja Päiväkin häntä pojilleen kosimassa. Mutta Kyllikki ei mennyt niille. Eikä hän mennyt Inkeriin, eikä Vironkaan sulhoille.

Lemminkäinenkin käkesi Kyllikkiä kosimaan. Emo kielsi poikaansa menemästä parempihin itseänsä, mutta Ahti ei totellut. Hän meni Saaren maille ja palkkautui paimeneksi. Hän kulki kesän karjan paimenena, ja Kyllikin tähden

sa'at saappahat kulutti,
sa'at aivot poikki sousti.

Muut mieltiyivät Lemminkäiseen, mutta Kyllikki sanoi ylpeänä:

— Mitä keho kierteletki,
rannan raukuja ajelet,
täältä tyttöjä kyselet?
En minä tästä ennen joua,
kun kiven kuluksi jauhan,
pieksän petkelen periksi,
huhmaren sukuksi survon.

Jopa muutamana päivänä Saaren neitokset kisaelivat, Kyllikki ylinnä muita. Silloin ajaa karautti Lemminkäinen

keskelle kisaketoa,
koppoi neien korjahansa

ja alkoi ajella kotiaan kohti.

Kyllä Kyllikki valitti:
 — Päästä jo minua poies,
 laske lasta vallollensa!
 Jo nyt sainki joutavalle,
 miehelle mitättömälle,
 suojihin soan käviän.

Lemminkäinen:

— Kyllikki, syänkäpyni,
 minun maine marjueni,
 en sua pahoin pitäne,
 sylissäni syöessäni,
 käsissäni käyessäni.

Eläkä sureksi lehmättömyyttä ja leivättömyyttä.
 Onpa suolla Muurikkinen, vielä mäellä Mansikkini,
 onpa Puolukka palolla. Ei ole niissä kytke-
 mistä eikä syöttämistä.

Kyllikki:

— Jos tahot minuista neittä
 ikuiseksi puolisoiksi,
 niin vanho ikuiset valat, ettet sotia käy.

Lemminkäinen: — Vannon minä sellaisen valan,
 kun lupaat, ettet sinäkään kyliä juokse.

Siinä vannovat valansa,
 alla kasvon kaikkivallan:
 ei Ahin sotia käyä,
 eikä Kyllikin kyliä.

Niin he ajoivat Lemminkäisen kotiin, jossa ar-
 mas emo lausui ihastellen pojalleen:

— Hyvän sait, hyvän tapasit,
 hyvän Luojaasi lupasi,
 hyvän antoi armollinen.

Puhas on pulmunen lumella,
 puhtahampi puolellasi;
 valkea merellä vaahti,
 valkeampi vallassasi;
 sorea merellä sorsa,
 soreampi suojassasi;
 kirkas tähti taivahalla,
 kirkkahampi kihloissasi.

Niin eli Ahti Lemminkäinen onnellisena Kyllikin kanssa ja karttoi sotaa. Mutta kerran sitte meni Ahti kalankutuun eikä joutunut illalla kotiin.

Jo meni Kyllikki kylähän,
 noien neitojen kisahan.

Tuli Ahti kotiin.

Ainikki sisar Ahilla,
 sepä kielen kantelevi:
 — Jo kävi Kyllikki kylässä,
 kylän neitojen kisassa.

Tuosta Ahti suuttui ja varustautui heti lähteäkseen Pohjolaan, Pohjan neitoja katselemaan. Emo varoitteli:

— Ohoh Ahti poikaseni!
 Sull' on Kyllikki koissa,
 koti-nainen korkeampi.

Lemminkäinen:

— Kyllikki on kylän kävijä,
 juoskohon joka kisassa!

Emo:

— Ellös vainen menkökänä,
 tuonne kylmähän kylähän,
 pimeähän Pohjolahan!

Tuho ainakin tulevi,
 tuho poikoa pätöistä,
 hukka lieto Lemminkäistä.

Lemminkäinen oli päättään sukimassa. Vihois-
 saan hän löi harjan patsaaseen ja lausui:

— Silloin on hukka Lemminkäistä,
 tuho poikoa pätöistä,
 kun suka verin valuvi,
 harja hurmehin loruvi.

Lieto Lemminkäinen läksi siitä Pohjolaan vas-
 toin emonsa kieltoa. Pohjolaan tultuaan Lemmin-
 käinen lauloi kaikki Pohjolan miehet tehottomiksi.
 Märkähattu karjan paimenen vain heitti laulamatta,
 kun se oli hänen mielestään perin mitätön ja katsoa
 kovin katala. Sepä suuttui siitä ja juoksi Tuone-
 lan joelle vuottelemaan Lemminkäistä.

Hiiden hirven hiihtäminen.

Siitä lieto Lemminkäinen
 sanoi Pohjolan akalle:
 — Anna nyt akka piikojasi,
 paras parvesta minulle.

Louhi:

— Sull' on ennen naitu nainen,
 ennen juohettu emäntä.

Lemminkäinen:

— Kytken Kyllikin kylähän,
 kylän kynnysportahille.
 Täältä saan paremman naisen.

Louhi:

— Äsken tyttöjä anele,
kun sa hiihät Hüen hirven
hiien peltojen periltä.

Lieto Lemminkäinen teetti Kaupilla komeat
sukset ja sauvat.

Saukon maksoi sauvan varsi,
terä ruskean reposen.

Lemminkäinen voiteli susket poron talilla, sitaisi
viinen selkäänsä, olallensa uuden jousen, survasi
sitten susket jalkaansa ja virkkoi:

— Eip' on ilmalla Jumalan,
tämän taivon kannen alla
löytyne sitä metsässä
jalan neljän juoksevata,
kut'ei näillä yllätetä,
kalhuilla Kalevan poian.

Mutta ankaran tehtävän Lemminkäinen sai.
Hiidet neuvoivat hirveänsä pitämään pyytömiestä
tiukalla ja väsyttämään hänet pahanpäiväiseksi.

Siitä juoksi Hiitten hirvi
Lapin lasten tanteritse,
potkaksi koasta korvon,
kaatoi kattilat tulelta,
lihat tuhkahan tuherti,
liemet lietehen levitti.

Nousi melkoinen meteli
Lapin lasten tanterilla:
Lapin koirat haukkumahan,
Lapin lapset itkemähän,
Lapin naiset nauramahan,
muu väki murajamahan.

Itse lieto Lemminkäinen
 ain' oli hirven hiihännässä.
 Tuli suihki suksiloista,
 savu sauvojen nenistä,
 hiihti kaikki Hiien korvet,
 kaikki Kalman kankahatki,
 hiihti surman suun e'etse,
 Kalman kartanon perätse.
 Surma jo suutansa avasi,
 Kalma päätä kallistavi
 ottoaksensa urosta,
 nielläksensä Lemminkäistä.

Läksi vielä liukumaan Lapinkin perukoille.
 — Mikä oli meteli täällä?

Lemminkäinen kuuli Hiiden hirven siitä men-
 neen ja ponnisti silloin viimeisetkin voimansa ja
 huusi mennessään:

— Mi lienee Lapissa miestä,
 kaikki hirven kannantahan,
 mi lienee Lapissa naista,
 kaikki kattilan pesohon,
 mi lienee Lapissa lasta,
 kaikki lastun poimintahan,
 mi Lapilla kattiloa,
 kaikki hirven keitântähän!

Kiinnisti, ponnisti, potkaisi suksillaan kerran ja
 toisen ja niin pyyhkäisi silmän siintämättömään,
 korvan kuulemattomaan; kolmannella potkaisulla
 hän pääsi

lautasille Hiitten hirven.

Jo hirven selkää taputteli, kytki eläimen puu-
 hun ja kehui taljaa, että sillä on sopiva maata

Siitä syäntyi Hiitten hirvi, katkoi kytkyensä ja laukkasi pian silmän siintämättömiin.

Vinhasti pyyhälsi Lemminkäinen jälestä, mutta suksi paukahti pälkähästä poikki ja niin sai mennä Hiitten hirvi menojaan.

Tästä lieto Lemminkäinen

alla päin, pahoilla mielin
itse tuon sanoiksi virkki:
— Elköhön sinä ikänä
menkö toinen miehiämme
uhalla metsän ajohon,
Hiien hirven hiihantähän!

Suruissaan Lemminkäinen luki metsämiehen lukunsa, lepytteli Tapiota, miellytteli Mielikkiä ja koko Tapion kansaa, halki salojen kierteli ja kuljeskeli.

Jo päivänä kolmantena
meni suurelle mäelle,
nousi suurelle kivellen:
Tapion talot näkyivät
alta vaaran varvikosta.

Lemminkäinen kulki sinne, kurkisti kuuden-
nesta ikkunasta sisään ja näki kaikki Tapion
kansan aivan arkivaatteissa.

Sanoi lieto Lemminikäinen:

— Kun ennen kävin metsässä,
kolm' oli linnoa metsässä,
yks' oli puinen, toinen luinen,
kolmansi kivinen linna,
kuus' oli kulta-ikkunoa
kunkin linnan kulmanteella.

Kun katsoin silloin sisään, kaikkipa Tapion
kansa kullassa kuhisi, hopeassa hohti.

Nytkin sinä,

Metsolan metinen muori,
lyöte lykkyvaattheisin,
antipaitoihin paneite.

— Tule, Tapion ukko, ottamaan uhriksi kullat
kuun ikuiset. Laita sitte saalis
miehen etsivän etehen.

Niinp' on lieto Lemminkäinen
lauloi virret viian päässä,
kolmet korven kainalossa,
miellytti metsän emännän,
itsekin metsän isännän,
ihastutti immet kaikki,
taivutti Tapion neiet.
Juoksuttivat, jou'uttivat
Hiien hirven kätköstensä
takoa Tapion vaaran
miehen etsivän etehen,
sanelijan saataville.

Mutta Pohjolan emäntä ei vielä antanutkaan
tytärtään, vaan vaati Lemminkäiseltä uusia ansio-
töitä. Hiiden tuliharjainen ruuna hänen täytyi
hakea Hiiden peltojen periltä, ja sitte hänet lähe-
tettiin ampumaan Tuonelan joutsenta Tuonen
mustasta joesta. Mutta sillä matkalla märkä-
hattu Pohjolan paimen ampui vesikäärmeen Lem-
minkäisen läpi ja syöksi hänet Tuonelan jokeen,
jossa Tuonen poika paloitteli

miehen viieksi muruksi,
kaheksaksi kappaleeksi.

Lemminkäisen äiti.

Äiti lieto Lemminkäisen
aina koissa arvelevi:

— Minne on saanut Lemminkäinen,
kunne Kaukoni kaonnut,
kun ei kuulu jo tulevan
matkoiltansa maailmassa?
Ei tie'ä emo polonen,
missä liikkuvi lihansa,
vierevi oma verensä.

Niin päivänä muutamana,
huomenna moniahana
jo veri suasta vuoti,
hurme harjasta norahti.

Kyllikki, korea nainen,
sanan virkkoi, noin nimesi:
— Jo nyt on mennyt mies minulta,
kaunis Kaukoni kaonnut
matkoille majattomille,
teille tietymättömille.

Siitä äiti Lemminkäisen
itse itkulle aputui.
Kourin helmansa kokosi,
käsivarsin vaattehensa,
pian juoksi matkan pitkän;
mäet mätkyi mennessänsä,
norot nousi, vaarat vaipui,
alahaiset maat yleni,
ylähäiset maat aleni.
Tuli Pohjolan tuville,
kysytteli, lausutteli:
— Oi sie Pohjolan emäntä!

Kunne saatoit Lemminkäisen,
minne poikani menetit?

Louhi:

— Istutin oron rekehen,
korjahan kovan tulisen.
Oisko uhkahun uponnut,
meren jäälle jähmettynyt,
vai saanut sutosen suuhun,
karhun kauhean kitahan?

Lemminkäisen äiti:

— Jo vainen valehtelitki!
Susi ei syö minun sukua,
karhu ei kaa'a Lemminkäistä.
Kunp' on et sanone tuota,
kunne saatoit Lemminkäisen,
rikon ukset uuen riihen,
taitan sampuen saranat.

Louhi:

— Jospa jo sanon toenki:
Laitoin joutsenen hakuhun,
pyhän linnun pyyäntähän;
mi lie tullunna tuhoksi,
kun ei kuulu jo tulevan.

Emo etsi eksynyttä,
kaonnutta kaipoavi.
Viikon etsi eksynyttä,
viikon etsi, eipä löyä.

Hän kyseli puulta ja tieltä, kyseli kuulta ja täh-
deltäkin. Ne eivät tienneet mitään Lemminkäi-
sestä; niillä oli tarpeeksi huolta omista asioistaan.

Emo etsi eksynnyttä,
 päivytt vastahan tulevi,
 päivälle kumarteleikse:
 — Etkö nähnyt poikoani,
 kullaista omenatani?
 Jopa päivytt jonki tiesi,
 arvaeli aurinkoinen,
 neuvoi Tuonelan joelle,
 Manalan alantehille.

Lemminkäisen äiti kiirehti Ilmarisen pajalle ja teetti rautaisen haravan. Sen oli piit sataa sylvtä, varsi viittä sataa.

Itse äiti Lemminkäisen lensi Tuonelan joelle, päiveä rukoilevi:
 — Oi päivytt, Jumalan luoma,
 nukuttele nuiva kansa,
 väsyttä väki Manalan!
 Tuo päivytt, Jumalan luoma,
 lenti koivun koukelolle,
 lepän lengolle lehähti,
 paistoi hetken heltehesti,
 väsytti väen Manalan,
 nuoret miehet miekoillehen,
 vanhat vasten sauvojansa;
 sitten lensi lepsahutti päälle taivahan tasaisen.

Siitä äiti Lemminkäisen otti rautaisen haravan, haravoipi poikoansa koskesta kobisevasta, virrasta vilisevästä, haravoipi eikä löyää.

Siitä siirtihen alemma,
meni myötänsä merehen,
vyötäröistä ve'en sisähän.
Haravoipi poikoansa
pitkin Tuonelan jokea.

Sai paidan mielipahoikseen, sukatkin sai ja hatun tapasi. Meni vieläkin syvemmälle ja harasi.

Elotukku sai etehen
haravahan rautaisehen.
Elotukku ei se ollut,
olipa lieto Lemminkäinen
puuttunut haravan piihin.
Vaan oli pikkuista vajalla:
yhtä kättä, puolta päätä,
paljo muita muskuloita,
siihen henkeä lisäksi.

Emo tuosta arvelevi:
— Vieläkö tästä mies tulisi,
uros uusi toimeaisi?

Sanoi korppi:

— Ei ole miestä menneessä,
työnnä Tuonelan jokehen.

Mutta eipä työntänyt äiti, vaan veteli vielä vaskisella haravalla Tuonen virtaa pitkin ja poikki, sai kättä, sai päätä, sai puolen kylkiluuta, toisen puolen selkäluuta.

Niistä poikoa rakenti,
laati lieto Lemminkäistä,
liitteli lihat lihoihin,
luut on luihin luikahutti,
jäsenet jäsenihinsä,
suonet suonon sortumihin.

Lemminkäisen äiti. (A. Gallén-Kallelan taulun mukaan.)

Loi miehen, uron sukesi
 entisillehen eloille.
 Sai suonet sielleheksi,
 ei miestä sanalliseksi.

Siinä sitten äiti mietti: mistäpä voiteita saisi,
 joilla voiteleisi miehen sanalliseksi. Mehiläinen
 lensi Metsolaan ja toi simoja siivissänsä.

Ei tullut apua noista.
 Mehiläinen ilman lintu

lentää leyhytteli ylähäksi taivosehen

yli kuun, alatse päivän,
 taivon tähtien välitse,
 otavaisten olkapäitse.

Sieltä toi niitä voiteita,

joillapa Jumala voiti,
 Luoja vammoja valeli.

Niillä äiti voiti ja hiereli voipunutta ja lausui:

— Nouse pois makoamasta,
 ylene uneksimasta
 näiltä paikoilta pahoilta,
 kovan onnen vuotehelta!
 Nousi mies makoamasta,
 heräsi uneksimasta

ja virkkoi heti herättyään:

— Kauan uinaelin ja makasin, makasinpa si-
 keän unen.

Sanoi äiti Lemminkäisen:
 — Oisit maannut kauemminki,
 vielä viikoman venynyt
 ilman äitittä pahatta,
 katalatta kantajatta.

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 — Viel' olen äijeä vajoa:
 tuolla tuntoni makaapi
 noissa Pohjan neitosissa;
 viel' on alli ampumatta
 pyhän virran pyörteessä.
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 — Anna allien asua
 Tuonen mustassa joessa!
 Sie lähe kotiperille
 kanssa äitisi katalan.
 Vielä kiitä onneasi,
 julkista Jumalatasi,
 kun antoi avun totisen,
 vielä henkihin herätti.
 En minä mitänä voisi
 ilman armotta Jumalan,
 toimetta totisen Luojan.

Väinämöisen matka Tuonelaan.

Pohjolan neito oli luvannut tulla Väinämöiselle puolisoksi, jos Väinämöinen saa laulamalla veneen valmiiksi

ilman kouran koskematta,
 käsivarren kääntämättä.

Sampsu Pellervoinen hankki veneen laudat. Ja jo oli vene valmistumaisillaan. Mutta kun Väinämöinen oli jo kokkia kohentamassa, niin silloin uupui kolmea sanaa, ja niin jäi vene kesken. Väinämöinen etsi sanoja pääskysen pääläelta, kesäpeuran kielen

alta ja suusta valkean oravan, mutta ei tavan-
nut. Läksipä hän silloin saamaan Tuonelta sanoja.
Hän ajatteli, että monta viisasta on mennyt Ma-
nalan majoilille. Siellä on siis viisautta.

Kävi viikon viitsikkoa,
viikon toisen tuomikkoa,
kolmannen katajikkaa.
Jo näkyi Manalan saari,
Tuonen kumpu kuumottavi.

Väinämöinen tuli Tuonelan joen rantaan ja huu-
taa huikautti venettä:

— Tuo venettä Tuonen tytti,
lauttoa Manalan neiti.

Tuonen tytti:

— Vene täältä tuotanehe,
kuni syy sanottanehe,
mi sinun Manalle saattoi
ilman tau'in tappamatta.

Väinämöinen:

— Tuoni minun tänne tuotti,
Mana mailtani veteli.

Tuonen tytti:

— Kump' on Tuoni tänne toisi,
Mana mailta siirteleisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Tuonen hattu hartioilla,
Tuonen kintahat käessä.

Väinämöinen:

— Rauta mun Manalle saattoi,
teräs tuotti Tuonelahan.

Tuonen tyttö:

— Kun rauta Manalle toisi,
verin vaattehet valuisi.

Väinämöinen:

— Vesi sai minun Manalle,
aalto toi on Tuonelahan.

Tuonen tyttö:

— Jos vesi Manalle saisi,
vesin vaatteesi valuisi.
Sano tarkkoja tosia!

Väinämöinen:

— Tuli toi mun Tuonelahan,
valkea Manalle saattoi.

Tuonen tyttö:

— Jos tuli Manalle toisi,
oisi kutrit kärventynnä,
partaki pahoin palanut.

Väinämöinen:

— Toki ma sanon toetki:
Tein tieolla venettä,
laain purtta laulamalla,

niin uuvuin muutamia sanoja ja läksin Tuonelta
hieman apua saamaan.

Tuopa nyt venosta tänne,
joen poikki päästäkseni!

Tuonen tyttö:

— Oi on hullu hulluuttasi,
mies on mielesi vähyyttä!

Tulet syyttä Tuonelahan,
 tau'itta Manan majoille;
 äijä on tänne tullehia,
 ei paljo palannehia.

Vei veneen Tuonen tytti, ja niin pääsi Väinämöinen yli Tuonelan joen. Perillä tuotiin olutta, mutta siinä

sammakot kuti sisällä,
 maot laioilla lateli.

Tuonelan emäntä torui Väinämöisen uskaliaisuutta:

— Ei Tuoni sanoja anna,
 Mana mahtia jakele.
 Etkä täältä pääsnekänä
 sinä ilmoisna ikänä
 kotihisi kulkemahan,
 maillesi matelemahan.

Tuonen väki sitte uuvutti Väinämöisen uneen Tuonen taljavuotehelle.

Mutta mies makasi, vaate valvoi.

Tuonelan vanha käykkäleuka akka kehräsi kesäisenä yönä vesikivellä vaskilankoja. Kolmi-sorminen Tuonelan ukko kutoi niistä satasyllisen nuotan ja Tuonen koukkusorminen, rautanäppinen poika sulki sillä Tuonelan joen. Niin he aikoivat estää Väinämöisen pakenemasta. Silloin Väinämöinen sukeltausi saarvana

poikki Tuonelan joesta
 läpi Tuonen verkkoloista.

Niin hän pääsi jälleen ihmisten ilmoille ja varotti:

— Elköhön hyvä Jumala,
 elköhön sitä suetko,

itse-mennyttä Manalle!
 Elkätte, imeisen lapset,
 sinä ilmoisna ikänä
 tehkö syytä syyttömälle,
 vikoa viattomalle!
 Pahoin palkka maksetahan
 tuolla Tuonelan koissa.

Pohjolan häät.

Kun Ilmarinen sai Pohjolan neidon omakseen,
 pidettiin isot häät Pohjolassa. Häiksi teurastettiin
 suuri härkä. Se olikin aimo vasikka:

Hämeessä häntä heilui,
 pää keikkui Kemijoella.
 Sata syltä sarvet pitkät,
 puoltatoista turpa paksu.
 Kuun juoksi kesäorava
 yhen kytkyen sijalla.
 päivän lenti pääskyläinen
 härän sarvien väliä.
 Sepä vallaton vasikka

kuletettiin Karjalasta Pohjolaan. Sata miestä
 talutti sitä sarvista ja tuhat turvasta piteli.
 Etsittiin sille sitte iskiätä. Tuli Viron ukko ja
 aikoi kamahuttaa kangellaan. Mutta kun

härkä päätä häilähytti,
 mustat silmänsä mulisti,

silloin Viron ukko kuuseen kavahti pakoon. Nousi
 viimein mies meren umpilaineista. Se uros

alle maljan maata mahtui,
alle seulan seisomahan.

Tämäpä rautakoura ukko
sorti sonnin polvillensa,
kylen maahan kyykähytti.

Ja mitä sai hän siitä saaliiksi?

Sata saavia lihoa,
sata syltä makkarata,
verta seitsemän venettä.

Tupakin oli tehty Pohjolassa suuren suuri.

Kukko kun laessa lauloi,
ei sen ääni maahan kuulu,
penin haukunta perässä
ei kuulu ovehen asti.

Leivottiin sitte leivät suuret, laitettiin kaljat
ja oluet.

Salot puita poltettiin,
kaivot vettä kannettiin
olosia pantaessa
hyvän joukon juomingiksi.
Nousipa savu sakea
tuimilta tulisijoilta,
täytti puolen Pohjanmaata,
kaiken Karjalan sokisti.

Kutsuttiin sitte häihin kaikki Pohjan kansa
ja kaikki Kalevan kansa. Yksi vain jätettiin kut-
sumatta: itse kaunis Kaukomieli,

kun on kaikitse toraisa,
aivan tarkka tappelija.

Siitä Pohjolan emäntä,
syötti, juotti vierahia,

syötti suin sulassa voissa,
 kourin kuorekokkaroissa.
 Olipa lohta luotasilla,
 sivulla sian lihoa,
 kupit kukkuraisillansa,
 va'it varpelaitehilla.

Kun oli häissä kyllin syöty ja juotu, kävi vanha
 Väinämöinen laulamaan:

— Annap' ainaki Jumala,
 toisteki totinen Luoja,
 oloset jokena juosta,
 me'et virtana vilata
 näissä Pohjolan tuvissa,
 Sariolan salvoksissa,
 jotta päivin lauleltaisi,
 illoin tehtäisi iloa
 iällä tämän isännän,
 elin-ajalla emännän.
 Osmotar, oleva vaimo,

neuvoi morsiamelle tulevia velvollisuuksia ja sanoi
 lopuksi:

— Kuules vielä kuin sanelen,
 kerran toisen kertoelen!
 Kun menet talosta tästä,
 tulet toiseen talohon,
 emoa elä unohda,
 masentele maammoasi!
 Emopa sinun elätti,
 imetti ihanat rinnat
 ihanasta itsestänsä,
 valkeasta varrestansa;
 monet yöt unetta vietti,

monet atriati unohti
 tuuvitellessa sinua,
 vaaliessa pienoistansa.

Kun oli neiti neuvottuna, annettiin opastusta
 sulhollekin:

— Kiitä sulho onneasi,
 hyvän saaman saamastasi!
 Puhas on neiti puolellasi,
 valkeainen vallassasi,
 soreainen suojassasi.
 Ellös vainen, sulho rukka,
 neioista pahoin pielkö!
 Seiso seinänä e'essä,
 pysy pihtipuolisena!
 Pere käski pieksämähän,
 muu väki mukittamahan,
 ethän raahi raukaistasi,
 etkä henno herttaistasi,
 vuosin kolmin kuultuasi,
 ainoisin aneltuasi!

Neito parka huokaeli,
 huokaeli, henkäeli:

— Lässäp' on nyt muien lähtö,
 minun lähtöni lähemmä,
 minun liittoni likemmä.
 Millä nyt erotessani,
 millä maksan maammon maion,
 sekä taattoni hyvyynen,
 millä veikon armauen,
 mielsiivot siskoseni?

Kiitän mä emo sinua
 nuorna tuuviteltuasi,
 rinnoin ruokkieltuasi!
 Vielä kiitän veikkoseni,

veikkoseni, siskoseni,
 kostelen koko perehen!
 Minun toiste tullessani
 muut ei tuntene minua
 kuin ne kaksi kappaletta:
 perimmäinen pellon seiväs,
 alimmainen aian vitsa,
 nuo on piennä pistämäni,
 neitona vitsastamani.

Jätän kaikki terveheksi,
 maat ja metsät marjoinensa,
 kujavieret kukkinensa,
 järvet saoin saarinensa!

Orjalapsi.

Untamo ja Kalervo olivat veljeksiä. Mutta heidän keskensä vallitsi taukoamaton kateus ja riita. Untamo vainosi Kalervoa, Kalervo Untamo. Untamo laski verkot Kalervon kalaveteen. Kalervo niistä

kalat konttihin kokosi.
 Kalervoinen kauran kylvi
 Untamon tuvan ta'aksi,
 Untamolän uljas uuhi
 söi Kalervon kaurakylvön.

Siitäpä sanat sakeni ja viha kasvoi. Vihdoin nosti Untamo sodan,

pani miehet miekkavyölle,
 kaunot kassara olalle

ja niin tulivat Untamon urohot,
 kaatoivat Kalervon joukon,
 su'un suuren surmasivat,
 talon polttivat poroksi,
 tasottivat tantereksi.

Pieni poika Kullervoinen säilyi Kalervon kotoa
 ja joutui Untamolaan. Tämä poika jo kolmen
 päivän vanhana

katkaisi kapalovyönsä,
 särki liekun lehmuksisen.

Untamo vuotteli siitä
 saavaksi sataisen orjan,
 tuhantisen turpuvaksi.

Jo polven korkuisena alkoi poika arvaella:

Kunpa saisin suuremmaksi,
 vahvistuisin varreltani,
 kostaisin isoni kohlut,
 maksaisin emoni mahlat!

Untamo sai vihiä pojan kostonajatuksista, pe-
 lästyi kovin ja alkoi miettiä, miten saisi pojan
 surman suuhun.

Pantiin poika puolikkoon ja viskattiin veteen.
 Mentiin katsomaan parin, kolmen päivän päästä:

Ei ollut hukkunut vetehen,
 onkivi meren kaloja.

Tehtiin suuri rovio. Koottiin

tuohia tuhat rekeä,
 sata sylvä saarnipuita,
 tuli puihin tuiskattiin,
 siihen poika paiskattiin
 keskelle tulen palavan.

Mentiin katsomaan parin, kolmen päivän päästä:

Poika oli porossa polvin,
hiilikoukkunen käessä,
millä tulta kiihottavi.

Untamo alkaa tuskitella:

— Mihin poika pantanehe,
surma tuolle saatanehe?
Poika puuhun hirtetähän,
tammehen ripustetahan.

Ei kuollut poika hirsipuuhun. Riippui vain
puussa ja piirteli kuvia tammen kylkeen:

siinä miehet, siinä miekat,
siinä keihä'ät sivulla.

Mitäs auttoi Untamon; hänen täytyi heittää
poika elämään.

Kun oli Kullervo kohonnut,
saanut vartta vaaksan verran,
pantiin lapsen katsontahan:
Lapsen tauilla tapatti,
kätkyen tulella poltti.

Untamo ajatteli:

— Ei tämä tähän sopiva.
Pani kasken kaa'antahan.

Kullervo meni kaskesmaalle, huutaa huikautti:

— Sini kaski kaatukahan,
kuni ääni kuulunevi,
kuni vierivi vihellys!

Viheltää viuhautti sitte, ja heti kaatui hirveä hir-
sikkö maahan.

Kun Untamo näki työn, ajattelevi:

— Ei tämä tähän sopiva,
hyvän hirsikön pilasi.

Pani Kullervon aidan panoon.

Kullervo pani aita, asetti kokkohongat aidak-
siksi, korpikuuset seipähiksi, eikä jättänyt verä-
jää mihinkään. Ei päässyt kulkemaan aidan
alitse eikä ylitsekään muut kuin linnut lentä-
mällä.

Tuosta suuttui Untamoinen ja pani pojan pui-
maan rukiita. Kullervo

pui rukihit ruumeniksi,
olet kaunaksi kaotti.

Viimein väsyi Untamoinen ja möi Kullervon
seppo Ilmariselle orjaksi. Sai

viisi viikate kulua,
kuusi kuokan kuolioa
miehestä mitättömästä,
orjasta epäpäästä.

Kullervo paimenena.

Kullervo joutui Ilmarisen kotona karjan paimeneksi. Ilmarisen emäntä paistoi kauniin kakun paimenelle evääksi ja leipoi kiven leivän sisään.

Läksi Kullervo karjansa kera paimeneen. Katkerana hän mennessään lausui:

— Voi minä poloinen poika,
jo minä johonki jou'uin,
jou'uin joutavan jälille,
härän hännän paimeneksi,
vasikkojen vaalijaksi!

Meni karjansa kera metsään. Iltapäivällä istui mättäälle syömään.

Laski laukkunsa selästä,
 otti leivän laukustansa,
 katselevi, kääntelevi,
 tuosta tuon sanoiksi virkki:
 — Moni on kakku päältä kaunis,
 kuorelta kovin sileä,
 vaan on silkkoa sisässä,
 akanoita alla kuoren.
 Vetä veitsensä tupesta
 leivän leikkaellaksensa:
 veitsi vierähti kivehen,
 karahutti kalliohon;
 terä vierä veitsosesta,
 katkesi kuraksuesta.

Kullervo Kälervon poika
 katselevi veitsyttänsä,
 itse päätyi itkemähän,
 sanan virkkoi, noin nimesi:
 — Yks' oli veitsi veikkoutta,
 yksi rauta rakkautta,
 isän saamaa eloa,
 senkin katkaisin kivehen,
 karahutin kalliohon,
 leipähän pahan emännän,
 pahan vaimon paistamahan.
 Millä nyt maksan naisen naurun,
 akan ilkeän evähät?

Korppi koikkui puusta: Aja karja suohon, loitsi sudet ja karhut lehmiksi, aja ne karjana kotiin.

Kullervo noudatti neuvoa. Tekipä torven Tuomikin sarvesta ja sillä soittaa kajautteli kotiin tullessa kujaisten suussa. Jo tulee Ilmarin emäntä

savun tekoon karjalleen ja katselee karjaansa. Karja oli kauniin näköistä, mutta kun hän kyyristäytyy lypsämään ja alkaa herutella, silloin

susi päälle suimastaise,
karhu päälle kuopaseikse;
susi suuri revittelevi,
karhu kiskoi kinttusuonet,
puri puolen pohkeata,
katkoi kannan sääriluusta.

Ilmarin iso emäntä
itse loihe itkemähän:

— Pahoit teit sa, paimo parka,
ajoit kontiot kotihin,
suet suurille pihaille.

Kullervo:

— Pahoin tein ma, paimen parka,
et hyvin emäntä parka:
Leivoit sie kivisen leivän,
kakun paistoit kallioisen.

Ilmarin emäntä:

— Oi sie paimo, paras paimo!
Myöstytpä miettehesi,
perin laske lausehesi,
mie sun paioilla parannan,
syötän voilla, vehnäisillä.
Kun et jou'u päästämähän,
kohta kaa'un kuoliaksi,
muutun mullan muotoiseksi.

Kullervo:

— Kun on kuollet, kuolkosipa!
Sija on maassa mennehillä,
Kalmassa kaonnehilla.

Ilmarin emäntä:

— Oi Ukko ylijumala!
 Katso kaaresi parahin,
 ammu valkoinen vasama,
 kaa'a tuo Kalervon poika,
 ammu kurja kuoliaksi!

Kullervo:

— Oi Ukko ylijumala,
 elä sie minua ammu,
 ammu Ilmarin emäntä,
 kaota katala nainen!

Siitä Ilmarin emäntä,
 tuo tarkan takojan vaimo,
 vierä kohta kuoliaksi,
 kaatui kattilanoeksi,
 oman pirttinsä pihalle.
 Se oli meno nuoren naisen,
 jot' oli viikon valvateltu
 Ilmarin iki-iloksi.

Koditonna.

Kullervo Kalervon poika
 läksi soitellen seposta,
 ilon lyöen Ilman mäilta.
 Astui eelle jonne, kunne,
 päivän korpia kovia,
 Hiien hirsikankahia,
 illan tullen, yön pimeten
 päätyi maahan mättähälle.

Siinä istuvi isotoin,
armotoin ajattelevi:

— Mikä lie minunki luonut,
kuka kurjaisen kuvannut
kuuksi päiväksi kululle,
i'äkseni ilman alle?

— Kotihinsa muut menevät,
majoillensa matkoavat,
mull' on korvessa kotini,
kankahalla kartanoni,
tuudessa tulisijani,
satehessa saunan löyly.

Ellöspä, hyvä Jumala,
elkösi sinä ikänä
luoko lasta luonnontointa
eikä aivan armotointa,
isotointa ilman alle,
emotointa ensinkänä,
niinkuin loit minun, Jumala,
loit kuin lokkien sekahan,
karille meren kajavan!
Päivä pääskyille tulevi,
varpusille valkenevi,
ilo ilman lintusille,
ei minulle milloinkana,
tule päivä polvenansa,
ei ilo sinä ikänä.

Piennä jäin minä isosta,
matalana maammostani,
iso kuoli, äiti kuoli,
kuoli muu sukuni suuri;
jätti mulle jäiset kengät,
sukat uhkuiset unohti;

jätti jäisille jälille,
pyöriville portahille,
joka suohon sortumahan,
likahan litistymähän...

Vaan en nyt iällä tällä,
en mä vielä jouakana
soille sotkuportahiksi,
silloiksi likasijoille.
Enkä sinnes suohon sorru,
kunnes kannan kahta kättä,
viittä sormea viritän,
kynttä kymmentä ylennän.

Yksinäisen pakolaisen mieleen johtui silloin ajatus mennä Untamolaan kostamaan ison kohlut, maksamaan maammon mahlat,

itsensä pahoin piännät.

Tulipa viian eukko vastaan, se neuvoi: ei ole isosi kuollut, vielä elävät isosi ja emosi kaukana

Lapin laajalla rajalla,
Kalalammin laitehella.

Läksi Kullervo astumaan. Joutui kolmen päivän päästä joen varrelle, niemen kärkeen. Siinä oli pieni kalasauna. Menipä sisään sinne. Siellä kysyy vanha eukko:

— Mistä vieras veen takoa,
kusta kulkijain kotoisin?

Kullervo:

— Etkö tunne poikoasi,
tunne et lastasi omoa,
jonka Untamon urohot
veivät kanssansa kotihin?

Äiti:

— Ohoh poikani poloinen,
ohoh kurja kullansolki!
Ettäpä elävin silmin
näitä maita matkaelet,
kun jo itkin kuolleheksi,
jo kauan kaonneheksi!

Kaksi oli minulla poikaa ja tytärtä. Niistä
kaksi vanhinta katosi:

poika suurehen sotahan,
tyttö tietämättömihin.
Poikani tuli takaisin,
eipä tyttö tullutkana.

Kullervo:

— Kunne tyttösi katosi,
minne sai sisarueni?

Äiti:

— Läksi marjahan metsälle,
vaaran alle vaapukkahan,
sinnepä kana katosi,
nimen tietämättömähän.

Etsin kauan ja huutelin salot ja korvet. Nousin
viikon päästä suurella mäellä suurelle kivelle ja
huusin:

— Missä olet tyttöseni,
tule jo, tyttöni, kotihin!
Vaarat vastahan saneli:
Elä huuu tyttöäsi,
ei se saa sinä ikänä
emon entisen tiloille,
taaton vanhan valkamaille.

Kullervo kotona.

Sai tuosta Kullervo elelemään vanhempainsa luona. Mutta hän

ei saanut älymähän,
miehen mieltä ottamahan,
kun oli kaltoin kasvateltu,
tuhmin lasna tuuteltu
luona kalton kasvattajan,
tuon on tuhman tuittajan.

Yritteli hän työhön ja toiseen: kävi nuotalle vanhan Kalervon kanssa. Ei tullut tolkkua töistä: soutuessaan veti hartiaväellä, katkoi kaaret, hajtotti veneen. Kun kävi tarpomaan, tarpoi olan takaa, silloin

kalat liivaksi litsotti,
nuotan tarpoi tappuroiksi.

Kalervo harmistui:

— Kotitöihin ei sinusta.
Lähe viemähän vetoja,
maarahoja maksamahan!

Kullervo läksi viemään veroja ja vietyään verojyvänsä alkoi ajaa omille maille. Kun hän ajeli Väinölän ahoja, tuli neito vastaan. Sille virkki:

— Nouse neito korjahani,
taaksi maata taljoilleni!

Neito:

— Surma sulle korjahasi,
tauti taakse taljoillesi!

Kullervo ajeli edelleen siitä aavaa meren ulappaa. Tulipa taas neito vastaan. Sitä jälleen Kullervo pyytelemään rekeensä.

Neito vastahan sanovi:
 — Tuoni sulle korjahasi,
 manalainen matkoihisi!

Yhä edelleen Kullervo ajeli. Tuli jo Lapin laajoille rajoille.

Neito vastahan tulevi
 noilla Pohjan kankahilla.

Kullervo hevostaan hillitsevi ja sanoo:

— Käy neito rekoseheni,
 syömähän omeniani!
 Neito vastahan sanovi:
 — Sylen, kehno, kelkkahasi,
 retkale, rekosehesi!

Silloin Kullervo ryösti neitosen rekeensä ja otti omaksi puolisokseen.

Niin ajelivat edelleen. Seuraavana päivänä kysyy tyttö:

— Mist' olet sinä sukuisin,
 kusta rohkea rotuisin?
 — Olen kurja Kullervoinen,
 Kalervon katala poika;
 vaan sano oma sukusi,
 oma rohkea rotusi.
 Neito varsin vastoavi,
 sanan virkkoi, noin nimesi:
 — En ole sukua suurta,
 enkä suurta, enkä pientä,
 Kalervon katala tyttö,
 tyhjä tyttö, tuiretuinen,
 lapsi kehno, keiretyinen.

Neito kertoi sitten, kuinka hän lasna marjamatkalla eksyi metsään ja toivotteli itselleen

kuolemaa, joka ei kuitenkaan tullut. — Jospa, sanoi hän, olisin silloin kurja kuollut,

oisin heinänä helynnyt,
 kukoistellut kukkapäänä,
 maassa marjana hyvänä,
 punaisena puolukkana,
 nämä kummat kuulematta,
 haikeat havaitsematta!

Sai toki sanoneheksi,
 kerran kertoelleheksi;
 heti repsahti re'estä,
 siitä juoksihe jokehen,
 kosken kuohu'un kovahan,
 palavahan pyörtehesen;
 siihen surmansa sukesi
 kuolemansa kohtaeli,
 löysi turvan Tuonelassa,
 armon aaltojen seassa.

Kullervo Kalervon poikaa väristytti kauhu. Hän leikkasi valjaat rikki ja ajoi ratsain kauhuissaan kotiin. Olihan hän ottanut sisarensa puolisoikseen ja tämä sitte surmannut itsensä. Kullervo kertoi hirmutapahtumat äidilleen ja valitti: Voi mua, emo poloni, kun et antanut minun piennä kuolla nämä kummat kuulematta, kamalat tapah-tumatta!

Itse en nyt tieäkänä,
 kunne surmani sukean,
 kunne kurja kuoletaime:
 suuhun ulvovan sutosen,
 karhun kiljuvan kitahan,
 vainko vatsahan valahan?

— Emo ennätti lohduttamaan: — Elä mene susien suuhun, elä karhujen kitaan.

Onpa suurta Suomen nientä,
sankkoa Savon rajoja
piillä miehen pillojansa,
hävetä pahoja töitä.

Kullervo:

— Enkä lähe piilemähän,
en paha pakenemahan,
lähen surman suun esille,
Kalman kartanon oville:
Viel' on Unto oikeana,
mies katala kaatamatta.

Kullervon loppu.

Kullervo Kalervon poika
siitä suorikse sotahan,
vainotielle valmistaise.

Kielsi emo poikaansa lähtemästä
tahallansa tappelohon.

Ei Kullervo totellut tuota. Virkkoi vain:

— En mä silloin suohon sorru,
enkä kaaui kankahalle,
kun sorrun sotatiloille,
vaivun vainotanterille.

Kotoa lähtiessä tapahtui seuraava keskustelu:

Kullervo:

— Hyvästi, hyvä isäni!
Itketkö sinä minua,
koskas kuulet kuolleheksi,
sortuneheksi su'usta?

Isä:

— En minä sinua itke,
jospa kuulen kuolleheksi;
poika toinen tehtänehe,
poika paljoa parempi.

Kullervo:

— Enkä mie sinua itke.
Saan minä mokoman taaton:
Suun savesta, pään kivistä,
muun lihan lahosta puusta. —

Jää hyvästi, veikkoseni!
Itketkö sinä minua,
koskas kuulet kuolleheksi?

Veikko:

— En itke minä sinua;
veli toinen saatanehe,
veli paljoa parempi.

Kullervo:

— Enkä mie sinua itke.
Saan minä mokoman veljen:
Pään kivistä, suun savesta,
silmät suolta karpaloista. —

Hyvästi, sisarueni!
Itketkö sinä minua,
koskas kuulet kuolleheksi?

Sisko:

— En itke minä sinua;
veli toinen saatanehe
äijettä älykkähämpi.

Kullervo:

— Enkä itke mie sinua.
Saan minä mokoman siskon:
Pään kivistä, suun savesta,
hiukset kuivista kuloista,
korvat lammin lumpehista,
varren vaahteran vesasta.

Äitiseni, armaiseni,
minun kaunis kantajani,
kultainen kulettajani!
Itketkö sinä minua,
koskas kuulet kuolleheksi?

Äiti:

— Et älyä äitin mieltä,
arvoa emon syäntä.
Itkenpä minä sinua,
kun sun kuulen kuolleheksi;
itken tulville tupamme,
siltalauat lainehille,
kujat kaikki kuurullani,
läävät länkämöisilläni;
lumet itken iljeniksi,
iljenet suliksi maiksi,
sulat maat vihoittaviksi,
vihottavat viereviksi.
Mit'en itkeä ilenne,
itkeä inehmisissä,
itken saunassa saloa,
yliset kulasvesille,
saunan lauat lainehille.

Kullervon sofaan lähtö. (A. Gallén-Kallelan mukaan).

Kullervo Kalervon poika
läksi soitellen sotahan,
ilotellen tappelohon.

Vieripä viestit jälestä: Jo suku kotona kuoli,
kuoli iso, kuoli veikko ja kuoli sisarkin. Kullervo
vain tuumi:

— Kun lie kuollut, kuolkahansa,
kuollut maahan vietäköhön,
Kalmahan katettakohon!

Saipa sitte sanoma korviinsa:

— Kuoli ehtoinen emosi.
Käypä tuota katsomahan,
miten miero hautoavi!

Silloin Kullervo valitti:

— Voi minä poloinen poika,
kun kuoli emo minulta,
enk' ollut luona luopuessa,
läsnä hengen lähtiessä!
Lie kuollut kovin viluhun,
vainko leivän puuttehesen?
Kuollut koissa pestäköhön
Saksan saippuavesillä,
silkkihin sieltäköhön,
palttinoihin pantakohon,
siitä maahan vietäköhön,
Kalmahan katettakohon,
itkuvirsin vietäköhön,
laulaen lasettakohon!
En vielä kotihin joua,
viel' on Unto kostamatta,
mies katala kaatamatta,
ilkeä hävittämättä.

Kullervo samosi Untolaan, kaatoi miekallaan
kaiken kansan,

joukon Untamon hävitti;
tuvat poltteli poroksi,
kypeniksi kyyätteli,
kivet jätti kiukahista,
pitkän pihlajan pihoista.

Kostotyönsä tehtyään Kullervo kääntyi kotihin
entisen ison tuville, mutta sinne tultuansa oli
tupa autio ja tyhjä. Ei ollut tervehtijää vastassa,
hiilos oli kylmä, kiuas kylmä, lattia lakaisematta.
Kullervo

vieri valkamavesille:
ei venettä valkamassa.

Kaikki oli kuollutta, Koko suvusta ei ollut
ketään muita elossa kuin hän, rikollinen, kovan
onnen ajama mies. Hän

loihe siitä itkemähän;
itki päivän, itki toisen,
itse tuon sanoiksi virkki:
— Oi on ehtoisia emoni,
mitäs mulle tänne heitit
eläessä tällä maalla?

Emo hauasta havasi,
alta mullan muistuttavi:
— Jäihän multa Musti koira
käyäksesi metsämaille
evähiä etsimähän,
antia anelemahan.

Läksi Kullervo koiransa keralla korpeen kulke-
maan. Niin joutui hän sille paikalle pahalle, jossa
sisar oli tuhonsa saanut.

Siin' itki ihana nurmi,
 aho armahin valitti,
 nuoret heinät hellitteli,
 kuikutti kukat kanervan
 emon tuoman turmelusta.

Kullervo Kalervon poika
 tempasi terävän miekan,
 katselevi, kääntelevi,
 kyselevi, tietelevi;
 kysyi mieltä miekaltansa,
 tokko tuon tekisi mieli
 syöä syyllistä lihoa,
 viallista verta juoa.

Miekka mietti miehen mielen,
 arvasi uron pakinan,
 vastasi sanalla tuolla:
 — Miks'en söisi mielelläni,
 söisi syyllistä lihoa,
 viallista verta joisi,
 syön lihoa syyttömänki,
 juon verta viattomanki.

Kullervo Kalervon poika
 pään on peltohon sysäsi,
 perän painoi kankahasen,
 kären käänti rintahansa,
 itse iskihe käreille.
 Siihen surmansa sukesi,
 kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
 kuolo Kullervo-urohon,
 loppu ainaki urosta,
 kuolema kova-osaista.

Kun vanha Väinämöinen kuuli Kullervon kuolleeksi, virkkoi hän:

— Elkätte etinen kansa
lasta kaltoin kasvatelko
luona tuhman tuuittajan,
vierahan väsyttelijän!
Lapsi kaltoin kasvattama,
poika tuhmin tuuittama
ei tule älyämähän,
miehen mieltä ottamahan,
vaikka vanhaksi eläisi,
varreltansa vahvistuisi.

Sampomatkalle.

Kauan itki Ilmarinen susien suuhun joutunutta puolisoaan. Hän kävi kosimassa vainajan nuorempaa sisarta Pohjolasta. Kun ei häntä saanutkaan, niin tuli katkerana kotimaille. Kysyy vanha Väinämöinen:

— Miten Pohjola elävi?

Ilmarinen:

— Mi on Pohjolan eleä!
Siell' on sampo jauhamassa,
kirjokansi kallumassa.
Siin' on kyntö, siinä kylvö,
siinä kasvu kaikenlainen,
siinäpä ikuinen onni.

Väinämöinen:

— Lähtekämme Pohjolahan
hyvän sammon saa'antahan!

Laatikamme laiva suuri,
 johon sampo saatetahan,
 kirjokansi kannetahan
 Pohjolan kivimäestä!

Ilmarinen:

— Vakavampi maisin matka.
 Lempo menköhön merelle,
 surma suurelle selälle!
 Siellä tuuli turjuttaisi,
 siellä viskaisi vihuri.

Väinämöinen:

— Lysti on venon vesillä,
 purren juosta jolkutella:
 tuuli purtta tuuittavi,
 aalto laivoa ajavi.
 Vaan kuitenkin kaikitenki,
 Kun et mieline meritse,
 niin on maisin matkatkamme.

Ilmarinen takoi Väinämöiselle uuden miekan, jonka kuu kärestä puistoi tähet västistä välötti. Sitte he läksivät etsimään hevosta, mutta kuulivat silloin valitusta valkamasta. Uroot menivät katsomaan ja tapasivat purren, joka valitti:

— Vesille venosen mieli
 tervatuiltaki teloilta,
 naisen mieli miehelähän
 kullaisestaki koista.
 Muut purret, pahatki purret,
 ne aina sotia käyvät,
 tuovat täytensä rahoja;
 minä, veistämä venonen,

tässä lahon lastuillani.
Siitä vanha Väinämöinen
lykkäsi venon vesille.

Hän lauleli sitte teljot täyteen väkeä, ja niin
lähdettiin kohti Pohjolan vesiä.

Matkalla kuljettiin Kaukoniemen kainaloitse ja
otettiin liefo Lemminpoikakin mukaan.

Itse vanha Väinämöinen
laskea karehtelevi
noita kuohuja kovia,
eikä puutu puinen pursi,
vene tietäjän takellu.

Mutta kun pääsivät väljemmille vesille, pysähtyi-
kin pursi äkkiä juoksemasta. Lemminkäinen katsoo
venettä, onko se kivellä vai haolla. Sanoo:

— Ei ole veno kivellä,
ei kivellä, ei haolla,
vene on hauin hartioilla.

Koittaa miekallaan katkaista kalaa kahtia,
mutta

itse vierähti vetehen,
kourin aaltohon kohautti.

Ilmarinen nostaa miehen tukasta veneeseen ja
lausuu:

— Kaikki on mieheksi kyhätty,
pantu parran kantajaksi!

Löi sitte Ilmarinen miekallaan haukea:
miekka murskaksi mureni,
eikä hauki ollut millänsäkään.

Jo kyllästyy Väinämöinen, nousee perästä ja

työnnältää miekkansa hauen niskaan. Nostalti sitte meren petoa:

Hauki katkesi kaheksi,
pursto pohjahan putosi,
pää kavahti karpahasen.

Jo lähti pursi liikkeelle. Mutta Väinämöinen ohjasi sen rantaan, jossa hauen pää paloteltiin, keitettiin ja syötiin joukolla.

Jäipä siihen kalan luita kalliolle. Väinämöinen otti suuren hauen leukaluun ja virkkoi:

— Mikä tuostaki tulisi
miehen mahtavan käsissä?
Näistäpä toki tulisi
kalanluinen kanteloinen,
kun oisi osoajata,
soiton luisen laatijata.

Kävi siitä itse laatimaan hauin luista kanteletta.

Jo oli soitto suorittuna
valmihina kanteloinen.

Koitti sillä soittaa nuoret ja vanhat, koitti kansa kaikenlainen, ei ollut osoajata. Otti lieto Lemminkäinenkin soiton sormilleen, vaan

eipä soitto soitakana,
ei ilo iloakana.

Kun ei kukaan muu osannut soittaa, niin kanteloinen

kannettiin kaunihisti
miehen laatijan kätehen,
pyytänehen polvuksille.

Väinämöisen soitto.

Vaka vanha Väinämöinen
 istuikse ilokivelle,
 laulupaaelle paneikse.
 Otti soiton sormillensa,
 kantelen kätensä alle,
 alkoi soittoa somasti
 hauinruotaista romua,
 kalanluista kanteletta;
 sormet nousi notkeasti,
 peukalo ylös keveni.

Jo kävi ilo ilolle,
 laulu laululle tehosi;
 helähteli hauin hammas,
 kalan pursto purkaeli,
 ulvasi upehen jouhet,
 jouhet ratsun raikkahuivat.

Soitti vanha Väinämöinen.
 Ei ollut sitä metsässä
 jalan neljän juoksevata,
 koivin koikkelehtavata,
 ku ei tullut kuulemahan,
 iloa imehtimähän.

Oravat ojentelihe
 lehväselä lehväselä,
 tuohon kärpät kääntelihe,
 aioillen asettelihe,
 hirvet hyppi kankahalla,
 ilvekset piti iloa.

Heräsi susiki suolta,
 nousi karhu kankahalta
 petäjäisestä pesästä,
 kutiskosta kuusisesta.
 Susi juoksi suuret matkat,

karhu kankahat samosi,
 viimein aiallen asettui,
 veräjälle vieretäikse:
 aita kaatui kalliolle,
 veräjä aholle vieri.
 Siitä kuusehen kavahti,
 petäjähän pyörähytti
 soitantoa kuulemahan,
 iloa imehtimähän.

Tapiolan tarkka ukko,
 itse Metsolan isäntä,
 ja kaikki Tapion kansa,
 sekä piiat, jotta poiat,
 kulki vuoren kukkulalle
 soittoa tajuamahan.
 Itseki metsän emäntä,
 Tapiolan tarkka vaimo,
 sinisukkahan siroikse,
 punapaulahan paneikse,
 loihe koivun konkelolle,
 lepän lengolle lehahti
 kanteloista kuulemahan,
 soittoa tajuamahan.

Mi oli ilman lintujaki,
 kahen siiven sirkovia,
 ne tulivat tuiskutellen,
 kiiätellen kiirehtivät
 kunnioa kuulemahan,
 iloa imehtimähän.

Kokko kun kotona kuuli
 sen sorean Suomen soiton,
 heitti pentunsa pesähän,
 itse loihe lentämähän

soittohon sulan urohon,
 Väinämöisen vääntelöhön.
 Korkealta kokko lenti,
 halki pilvien havukka,
 allit aalloilta syviltä,
 joutsenet sulilta soilta.
 Pieniäki peipposia,
 leivoja liki tuhatta,
 hartioilla haastelivat,
 tehessä isän iloa,
 soitellessa Väinämöisen.

Itse ilman luonnottaret,
 ilman impyet ihanat
 iloa imehtelivät,
 kanteloista kuuntelivat,
 mikä ilman vempelillä,
 taivon kaarella kajotti,
 mikä pienen pilven päällä
 rusoreunalla rehotti.

Kuutar korea impi ja Päivätär neiti olivat kulta-
 kangasta kutomassa punaisen pilven äärellä.

Pitelivät pirtojansa,
 niisiänsä nostelivat

ja kun äkkiä kuulivat

tuon sorean Suomen soiton,
 jo pääsi piosta pirta,
 suistui sukkula käestä,
 katkesihe kultarihmat,
 helkähti hopeaniit.

Kaikki veden olennotkin,
 mitkä liikkeelle kykenivät, samosivat
 iloa imehtimähän.

Tuli hauet ja lohet, tuli siikaset syvänteistä,
vieläpä

säret, pienet ahvenetki,
mujehetki, muut kalatki
rinnoin ruokohon ajaikse,
rantahan rakenteleikse.

Itsepä Ahtikin, aaltojen kuningas, ruohoparta
veden ukko, lumpeelle luikahti kuuntelemaan.

Sotkotarten sisarukset olivat ruohokossa hap-
siaan harjaamassa. Mutta kun kuulivat sorean
soiton, jo

sulkahti suka vetehen,
haihtui harja lainehisin,
jäi hivukset hiipomatta,
tukat kesken suorimatta.

Ja ruokorinta Vellamo, veden emäntä, vetäytyi
vesikarille laineista ihmettelemään,

kun oli ääni kummanlainen,
soitanto ylen sorea.
Se siihen sikein nukkui,
vaipui maahan vatsallehen
kirjavan kiven selälle,
paaen paksun pallealle.

Soitti vanha Väinämöinen päivän, soitti toisen
ja kaikki ihmiset itkivät ilosta, kun oli

ukon soitanto suloinen.

Väinämöisen itsensäkin silmistä tippuivat ilo-
kyyneleet. Ne vierivät poskipäille, poskipäiltä
maahan ja maasta meren laineisiin.

Sotka sorea lintu sukelsi noutamaan Väinämöi-
sen kyyneleet veden syvyyksistä. Ja kun hän ne
toi Väinölle käteen, niin ne

jo oli muiksi muuttunehet,
 kasvanehet kaunoisiksi:
 helmiksi heristynehet,
 simpukoiksi siintynehet,
 kuningasten kunnioiksi,
 valtojen iki-iloiksi.

Sammon ryöstö.

Läksivät uroot jälleen jatkamaan matkaa

tuonne kylmähän kylähän,
 pimeähän Pohjolahan.
 Jopa tuonne tultuansa,
 matkan päähän päästyänsä
 vetivät venosen maalle,
 teloille teräksisille.
 Tulivat tuville tuosta,
 pian pistihe sisälle.
 Kysyi Pohjolan emäntä,
 tutkaeli tullehilta:
 — Mipä miehillä sanoma,
 Urohilla uusi tieto?

Väinämöinen:

— Sammosta sanoma miesten
 kirjokannesta urosten.
 Saimme sampuen jaolle,
 kirjokannen katselulle.

Louhi:

— Ei pyyssä kahen jakoa,
 oravassa miehen kolmen.

Hyvä on sampuen hyrätä
 Pohjolan kivimäessä,
 hyvä on olla itseniki
 sammon suuren haltijana.

Väinämöinen:

— Kun et antane osoa,
 tuota Sammon toista puolta,
 niin on kaiken kantanemme,
 vienemme venehesemme.

Silloin kutsui Louhi Pohjolan uroot kokoon
 Väinämöisen pään varalle.

Väinämöinenpä

kävi kanteloisehensa,
 itse istui soittamahan,
 alkoi soittoa somasti.

Tuota kävivät kaikki kuulemaan:

naiset suulla nauravalla,
 urohot vesissä silmin,
 pojat maassa polvillansa.

Pian nukkui koko Pohjolan väki Väinämöisen
 soittoa kuunnellessaan. Väinämöinen otti uniset
 neulat,

voiteli unella silmät
 väeltä väsyneheltä

ja pani pitkään uneen koko Pohjolan kansan.

Meni sammon saa'antahan
 Pohjolan kivimäestä.
 Lau loa hyrähtelevi
 vaaran vaskisen ovilla.

Ovet siitä avautuivat ja lukot lonksuivat. Kerkeä
Kaukomieli ehätti ensin perille,

sylin sampoa syleili,
polvin maassa puuhaeli,
eipä sampo liikukana.

Lemminkäinen otti Pohjolan suuren härän,
kynti sillä irti Sammon juuret yhdeksän sylen
syvästä.

Saipa Sampo liikkumahan,
ja urohot veivät joukolla sen veneeseensä,
työntivät venon vesille,
satalauan lainehille,

ja alkoivat laskea viiletellä kohti kotoisia vesiä.

Kotvan kuljettua Lemminkäinen sanoi:

— Olipa ennen aikoinani,
oli vettä soutajalla
sekä virttä laulajalla,

mutta nykyisin ei enää kuule edes laineilla laula-
mista.

Väinämöinen muistutti:

— Varahinen laulannaksi,
aikainen ilon pioksi.
Äsken laulanta sopisi,
ilon teentä kelpoaisi,
kun omat ovet näkyisi,
omat ukset ulvahtaisi.

Lemminkäinen ei totellut neuvoa, vaan rupesi
laulamahan

äreällä äänellänsä,
käreällä kulkullansa.

Karjahteli Kaukomieli,
 suu liikkui, järisi parta,
 leukapielet lonkaeli.

Laulu kuului kuuteen kylään, seitsemän selän
 ylitse.

Kurki istui kannon päässä.

Sekös säikähti Lemminkäisen karjumista, lensi
 pian Pohjolaan päin ja parkasi pahan säveleen. Se
 herätti Pohjan kansan. Louhi juoksi heti kivi-
 mäelle.

Jo oli sieltä Sampo saatu,
 anastettu kirjokansi.

Louhi Pohjolan emäntä

katsoi valtansa vajuvan,
 alenevan arvionsa.

Pian loitsi hän sumu-ilman merelle sekä houkutteli
 Iku-Turson nousemaan merestä kaatamaan kale-
 valaisten laivan.

Heti nousi sakea sumu merelle. Kokonaista
 kolme yötä sai Väinämöisen vene olla sumussa. Ja
 kun siitä selvenivät, kuului kumma kohina merestä.

Ilmarisen kasvoilta veri pakeni, ja hän veti pei-
 ton silmilleen, kun näki hirviön merestä kohoavan
 laivan perässä.

Itse vanha Väinämöinen
 loi silmät sivulle purren,
 näki kummoa vähäisen:
 Iku-Turso, Äijön poika,
 nosti päätänsä merestä.

Väinämöinen otti sen korvista kiini ja tutkisteli:
 — Miksi sinä nousit merestä ihmisille eteen, vieläpä
 itse Kalevan pojan eteen?

Sammon ryöstö.
(A. Gallén-Kallelan, taulun mukaan).

Kolmasti kysyi Väinämöinen ja ravisteli Iku-Tursoa korvista. Vasta kolmannella kerralla se vastasi:

— Oli mielessä minulla
surmata suku Kalevan,
saa'a sampo Pohjolahan.
Kun nyt lasket lainehisin,
heität vielä herjan hengen,
enpä toiste tullekana
etehen inehmisille.

Väinämöinen heitti herjan laineisiin, eikä se sieltä ole sen perästä kohonnut.

Kun oli siitä pulasta päästy, nostatti Louhi niin rajun myrskyn merelle, että meri meurusi pohjiaan myöten. Aallot veivät Väinämöiseltä kalanluisen kanteleenkin Ahtolan iki hyväksi. Ilmarinen itki ja valitti. Mutta Väinämöinen sanoi:

— Itku ei hä'ästä päästä,
parku päivistä pahoista.

Lemminkäinen liitti lisälaitoja veneeseen, ja niin päästiin edelleen menemään.

Sota sammosta.

Louhi kutsui Pohjolan miehet koolle miekkoineen ja jousineen, varusti sotaveneen, latoi miehet laivaan, nosti purjeen ja läksi

sampoa tapoamahan
venehestä Väinämöisen.

Väinämöinen lasketteli sinistä merta ja virkkoi

— Nousepa, lieto Lemminpoika, purjepuun nenään katsomaan,

onko selvät ilman rannat,
onko selvät vai sekavat!

Lemminkäinen nousee ja sanoo:

— Pieni on pilvi pohjoisessa,
pilven lonka luotehessa.

Väinämöinen:

— Ei se pilvi ollekana;
se on pursi purjehinen.
Katso toiste tarkemmasti!

Lemminkäinen katsoo ja sanoo:

— Jo tulevi Pohjan pursi,
satahanka hakkoavi,
sata on miestä soutimilla,
tuhat ilman istumassa.

Silloin vanha Väinämöinen
jo tunsii toet totiset,
sanan virkkoi, noin nimesi:
— Soua, seppo Ilmarinen,
soua, lieto Lemminkäinen,
soutakatte, kaikki kansa,
jotta juoksisi venonen,
pursi eestä ennättäisi.

Soutivat siitä kaikin voimin, mutta jo läheni Pohjan pursi. — Väinämöinen otti taulaa taskustaan, viskasi sen vasemman olkansa yli mereen ja lausui:

— Tuosta tulkohon karinen,
johon juosta Pohjan purren,
satahangan halkiella!

Kohta kasvoikin siitä pitkä kari.

Tulla puikki Pohjan pursi,
 halki aallon hakkoavi,
 jopa joutuvi karille,
 puuttui luotohon lujasti;
 lenti poikki puinen pursi,
 satakaari katkieli,
 mastot maiskahti merehen,
 purjehet putoelivat.

Louhi itse juoksi jaloin veteen, koetti käsin kottottaa laivaansa, mutta sen oli kaikki kaaret katkenneet. Louhi mietti:

— Mikäs neuvoksi tulevi,
 kukas pannahan etehen?

Pian hän muuttaltihe jättiläiskokoksi, viikatteet ja kuokat kynsinä.

Puolen purtta särkynyttä
 senpä allensa asetti,
 laiat siiviksi sivalti,
 peräpuikon purstoksensa,
 sata miestä siiven alle,
 tuhat purston tutkaimehen.
 Levitäikse lentämähän,
 kokkona kohotteleikse,
 tavoitellen Väinämöistä.
 Siipi pilviä sipaisi,
 toinen vettä vieprahteli.

Yllättävi Väinämöisen,
 lenti purjepuun nenähän.
 Oli pursi päin puota,
 laiva laioin kallistua.

Ilmariselle tuli suuri hätä. Hän voivotteli ja rukoili,

ettei pää pahoin menisi,
tukka turhi'in tulisi.

Väinämöinen virkkoi:

— Ohoh, Pohjolan emäntä,
joko saat jaolle Sammon?

Louhi vastasi:

— En lähe jakohon sammon
sinun kanssasi, katala,
kerallasi Väinämöinen.
Itse sampoä tavotti
venehestä Väinämöisen.

Vaka vanha Väinämöinen
tunsi hetken tulleheksi.
Jo veti melan merestä,
sillä kalhaisi kavetta,
iski kynsiä kokolta:
muut kynnet meni muruiksi,
jäi yksi sakarisormi.
Pojat siiviltä putosi,
melskahti merehen miehet.

Itse kokko pudota kopsahti kaaripuulle, tavotti eheäksi jääneellä sormellaan sampoä ja vetäisi sen mereen.

Siinä sai muruiksi sampo,
kirjokansi kappaleiksi.

Sammon palasia jäi uiskentelemaan veteen. Toiset niistä vaipuivat ahtolaisten aarteiksi. Pienempiä tuuli tuuditteli rannalle. Väinämöinen tuosta ihastui ja sanoi:

— 'Tuost' on siemenen sikiö,
alku onnen ainiaisen,

tuosta kyntö, tuosta kylvö,
 tuosta kasvu kaikenlainen!
 Tuosta kuu kumottamahan,
 onnen päivä paistamahan
 Suomen suurille tiloille,
 Suomen maille mairehille!

Louhi:

— Vielä mä tuohon mutkan muistan,
 mutkan muistan, keinon keksin,
 tungen kuuhuen kivehen,
 päivän kätken kalliohon;
 annan pakkasen palella
 kyntöjäsi, kylvöjäsi,
 nostan karhun kankahalta
 karjojasi kaatamahan,
 kansan tauilla tapatan,
 surmoan sukusi kaiken.

Väinämöinen:

— Ei minua laula Lappi,
 eikä tunge Turjalainen;
 Jumalall' on ilman viitta,
 Luojalla avaimet onnen,
 ei katehen kainalossa,
 vihansuovan sormen päässä.

Louhi:

— Jo minulta valta vaipui,
 jo aleni arvioni,
 eloni meni merehen,
 sampo särkyi lainehisin.

Läksi itkien kotihin,
 polotellen pohjoisehen.
 Ei saanut sanottavata

koko sammosta kotihin.
 Veipä kuitenkin vähäisen:
 kantoi kannen Pohjolahan,
 sai rivan Sariolahan
 sormella nimettömällä.
 Siit' on polo Pohjolassa,
 elo leivätön Lapissa.

Mutta vaka vanha Väinämöinen kokosi rannalta laineiden läikyttämiä sammon muruja ja saattoi ne kotiniemelle

kasvamahan, karttumahan,
 saamahan, satoamahan.
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 — Anna, Luoja, suo, Jumala,
 anna onni ollaksemme,
 hyvin ain' eleäksemme,
 kunnialla kuollaksemme,
 suloisessa Suomenmaassa,
 kaunihissa Karjalassa!
 Kaada maalliset katehet,
 ve'elliset velhot voita!
 Ole puolla poikiesi,
 aina lastesi apuna!

Tulen synty.

Väinämöinen etsi mereen kadonnutta kanneltaan voidaksensa jälleen soitella Kalevalan kaunehilla kartanoilla. Silloin kuuli hän koivun valittavan rannalla. Vallattomat pojat olivat näet kiskoneet siitä tuohta ja tytöt leikelleet lehviä. Väinämöinen lohdutteli puuta ja lupasi saattaa sen

ilosta itkemään. Hän teki koivusta uuden kanteleen, johon sai kielet surevan neitosen suortuvista ja tapit kevätkäen suusta kumpuavasta kullasta. Ja sitte Väinämöinen jälleen soitti, niin että

laet lauloi, ukset ulvoi,
 kaikki ikkunat iloitsi,
 kiukoa kivinen liikkui,
 patsas patvinen pajahti.
 Soitto kuului kuun tupihin,
 ilo päivän ikkunoille.

Kuu tuli tuvastaan koivun konkelolle ja päivä laskeutui linnastaan petäjän latvaan soittoa kuulemaan. Louhi huomasi nyt sopivan kostohetken tulleen.

Pohjan akka harvahammas
 siitä päivän kiinni saapi,
 kuuhuen käsin tavotti,
 ne kohta kotihin saattoi
 vuorehen teräksisehen.

Vieläpä varasti valkeatkin Väinölän tuvista.

Jo oli yö alinomainen,
 pitkä, pilkkosen pimeä.
 Oli yö Kalevalassa,
 sekä tuolla taivahassa,
 Ukon ilman istuimilla.
 Tukala tuletta olla,
 vaiva suuri valkeatta,
 ikävä inehmisien,
 ikävä itsen Ukonki.

Arvelee Ukko ylijumala: mikä kumma lie kuun ja päivän edessä, kun eivät paistakaan. Ilmojen isäntä astuu pilven äärtä myöten, mutta ei löydä kuuta, eikä tapaa päivää. Silloin

tulta iski ilman Ukko
 miekalla tuliterällä.
 Antoi tulikipunan
 ilman immen vaapotella
 kuun uuen kuvoamaksi.
 Pilvet liikkui, taivot naukui,
 taivon kannet kallistihe
 tulta tuuiteltaessa,
 valkeaista vaapottaissa.

Mutta äkkiä

tuli tuhumalta putosi.
 Taivas rekihin repesi,
 kirposi tulikipuna
 läpi taivahan yheksän,
 halki kuuen kirjokannen,
 puhki reppänän retuisen
 Tuurin uutehen tupahan,
 poltti lapsen kätkyestä,
 poltti parmahat emolta.

Menessään edelleen tulisoronen poltti paljon
 maita ja soita.

Viimein vierähti vetehen,
 aaltoihin Aluen järven.
 Se oli syttyä tulehen,
 kuohui kuusien tasalle,
 ärjyi päälle äyrähien,
 kuohui kuiville kalansa,
 arinoille ahvenensa.

Viimein nieli sileä siika tuon tulisorosen. Järvi
 laskeutui jälleen entiselle sijalleen. Siika uisken-
 teli, kuiskenteli tuskissa tulisorosen

Kalevalan urhot olivat nähneet tulen putoa-
 misen ja kuulleet Ilmattarelta sen tuhoisan retken.

He laativat suuren nuotan ja saivat kalojen joukossa tulisorosen nielijän. Päivän poika halkasi kalan, mutta tulisoronen

pääsi käestä Päivän poian,
 poltti parran Väinämöisen,
 sepolta sitäi pahemmin
 tuli poltti poskipäitä,
 käsiänsä kärventeli.

Karkasi etemmä vielä:

Poltti puolen Pohjanmaata,
 sakaran Savon rajoja.

Viimein saatiin tuli

koivun kääpihin kovihin,
 vaskisehen kattilahan
 nenähän utuisen niemen.
 Sai tuvat tulelliseksi,
 pirtit valkeallisiksi.

Päivän ja kuun vapautus.

Ain' on päivä paistamatta,
 kuu kulta kumottamatta
 noilla Väinölän tuvilla,
 Kalevalan kankahilla.
 Vilu viljalle tulevi,
 karjoille olo kamala,
 outo ilman lintusille,
 ikävä inehmoisille,
 kun ei konsa päivytt paista
 eikä kuuhuet kumota.

Hauki tiesi hauan pohjat,
 kokko lintujen kulennan,
 tuuli haahen päiväyksen;
 ei tiedä inehmon lapset,
 milloin aamu alkanevi,
 milloin yö yrittänevi.

Nuoret neuvoa pitävät,
 ikäpuolet arvelevat,
 kuinka kuutta lietänehe,
 päivättä elettänehe
 noilla raukoilla rajoilla,
 poloisilla Pohjan mailla.

Sanoivat siitä sepolle:

— Nouse, seppo, seinän alta
 takomahan uutta kuuta,
 uutta auringon keheä!

Nousi seppo seinän alta.
 kuun on kullasta kuvasi,
 hopeasta päivän laati.

Väinämöinen virkkoi:

— Ei kumota kulta kuuna,
 paista päivänä hopea.

Seppo kantoi kuunsa kuusen latvaan, päivänsä
 pitkän petäjän päähän.

Hiki vierä viejän päästä,
 kaste kantajan otsasta
 työssä tuiki työlähässä,
 nostannassa vaikeassa.
 Eipä kuu kumotakana,
 eikä päiväyt paistakana.

Silloin sanoo Väinämöinen:

— Nyt on aika arvan käyä,
 miehen merkkiä kysyä,

minne meiltä päivä päätyi,
kunne meiltä kuu katosi.

Toi arpa toet sanomat:
sanoi päivän saaneheksi,
kuun tuonne kaonneheksi
Pohjolan kivimäkehen.

Lähti vanha Väinämöinen itse Pohjolaan saamaan kuuta ja päivää irti. Perille jouduttuaan hän raivasi miekallaan tien Pohjan poikien lomitse Kivimäkeen. Siellä oli vihanta saari, saarella komea koivu.

Koivun alla paasi paksu,
alla paaen kallioinen,
yhaksin ovia eessä,
saoin salpoja ovilla.
Kourin koitteli ovia,
salpoja sanan väellä:
ei ovet käsin avau,
salvat ei sanoista huoli.
Kohta lähtevi kotia
alla päin, pahoilla mielin,
kun ei vielä kuuta saanut,
eikä päiveä tavannut.

Meni sepponsa pajahan.

Heti seppo Ilmarinen
takoi tuuria tusinan,
avaimia aikakimpun,
kelpo kimpun keihäitä.

Mutta Louhi, Pohjolan emäntä, muuttaltihe harmaaksi havukaksi ja lenti Ilmarisen pajalle. Seppo kuulee kuin tuulen suhinaa; katsoo ikkunasta ja keksii harmaan havukan. Kysäsee linnulta:

— Mit' olet otus hakeva,
 istut alla ikkunani?
 Havukkainen haastelevi:
 — Mitä, seppo, siitä laait,
 kuta, rautio, rakennat?

Sanoi seppo Ilmarinen:

— Taon kaularenkahaista
 tuolle Pohjolan akalle,
 jolla kiinni kytketähän
 vaaran vankan liepehesen.

Louhi Pohjolan emäntä
 jo tunsi tuhon tulevan,
 hätäpäivän päälle saavan.
 Heti loihe lentämähän,
 pääsi pois Pohjolahan,
 laski kuun kivistä irti,
 päästi päivän kalliosta.

Ilmarinen katsoo pajan ovelta, tarkkaa taivaalle,
 katsoi kuun kumottavaksi,
 näki päivän paistavaksi.

Sitten hän meni Väinämöisen luokse ja sanoi:

— Käypä kuuta katsomahan,
 päiveä tähyämähän!
 Jo ovat tarkoin taivahalla,
 sioillansa muinaisilla.

Silloin sai Väinämöinen sanelemaan:

— Terve kuu kumottamasta.
 kaunis kasvot näyttämästä,
 päivä kulta koittamasta,
 aurinko ylenemästä!
 Nouse aina aamusella

tämän päivänki perästä!
 Teepä meille terveyttä,
 siirrä saama saatavihin;
 pyytö päähän peukalomme,
 onni onkemme nenähän!
 Käy nyt tiesi tervehenä,
 matkasi imantehena,
 päättä kaari kaunihisti,
 pääse illalla ilohon!

Väinämöisen lähtö.

Marjatta korea kuopus,
 se kauan kotona kasvoi,
 korkean ison kotona,
 emon tuttavan tuvilla.

Marjatalle syntyi pieni poikalapsi, jota hän sylissänsä syötteli, käsissänsä kanteli. Kerran alkoi äiti päätänsä sukia. Silloinpa katosikin poika hänen polveltansa. Tuostakos äidille hätä:

Etsi pientä poiuttansa,
 kullaista omenuttansa,
 hopeista sauvoansa
 alta jauhavan kivosen,
 alta juoksevan jalaksen,
 alta seulan seulottavan,
 alta korvon kannettavan,
 puiten puut, jaellen ruohot,
 hajatellen hienot heinät.
 Viikon etsi poiuttansa,
 poiuttansa, pienuttansa,
 poika suolta löyettiin,
 tuolta tuotihin kotia.

Siitä meiän Marjatalle
 kasvoi poika kaunokainen.
 Ei tieä nimeä tuolle,
 millä mainita nimellä.
 Emo kutsui kukkaseksi,
 vieras vennonjoutioksi.
 Etsittihin ristijätä,
 katsottihin kastajata.

Tuli Virokannas ukko poikaa ristimään. Mutta
 ukko lausui:

— En ma risti riivattua,
 katalata kastakana,
 kun ei ensin tutkittane,
 tutkittane, tuomittane.
 Kenpä tuohon tutkijaksi,
 tutkijaksi, tuomariksi?
 Vaka vanha Väinämöinen,
 sepä tuohon tutkijaksi.

Ja Väinämöinen tuomitsee: Kun lienee poika
 suolta saatu, poika suolle vietäköön.

Puhui poika puolikuinen,
 kaksiviikkoinen kajahui:

— Ei sinua itseäsikään suolle viety, kun
 menettelit neiet nuoret
 alle aaltojen syvien.

Ukko risti ripsahutti,
 kasti lapsen kapsahutti
 Karjalan kuninkahaksi,
 kaiken vallan vartijaksi.

Siitä suuttui Väinämöinen,
 siitä suuttui ja häpesi,

itse läksi astumahan
 rannalle merelliselle.
 Tuossa loihe laulamahan,
 lauloi kerran viimeisensä,
 lauloi vaskisen venehen,
 kuparisen umpipurren.

Itse istuvi perähän,
 läksi selvälle selälle.
 Virkki vielä mennessänsä,
 lausui lähtiellessänsä:

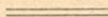
— Annapas ajan kulua,
 päivän mennä, toisen tulla,
 taas minua tarvitahan,
 katsotahan, kaivatahan
 uuen Sammon saattajaksi,
 uuen soiton suorijaksi,
 uuen kuun kulettajaksi,
 uuen päivän päästäjäksi,
 kun ei kuuta, aurinkoa,
 eikä ilmaista iloa.

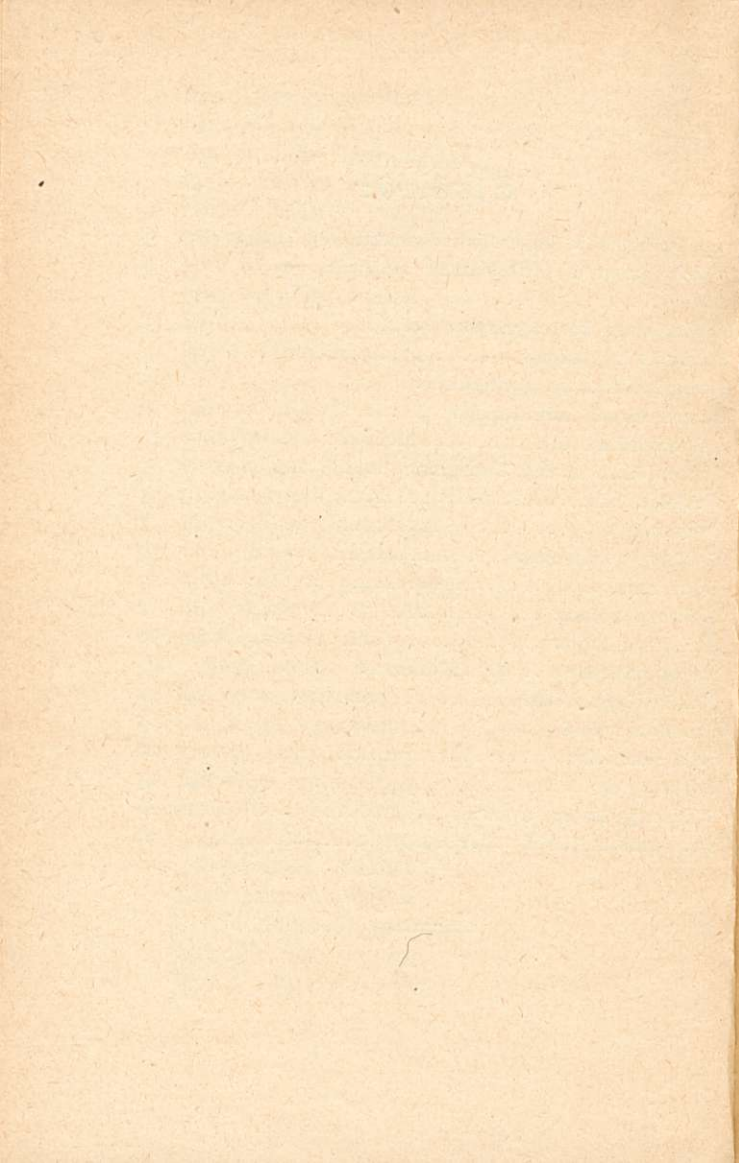
Siitä vanha Väinämöinen
 laskea karehtelevi
 venehellä vaskisella,
 kuutilla kuparisella,
 yläisiin maaemihin,
 alaisihin taivosihin.

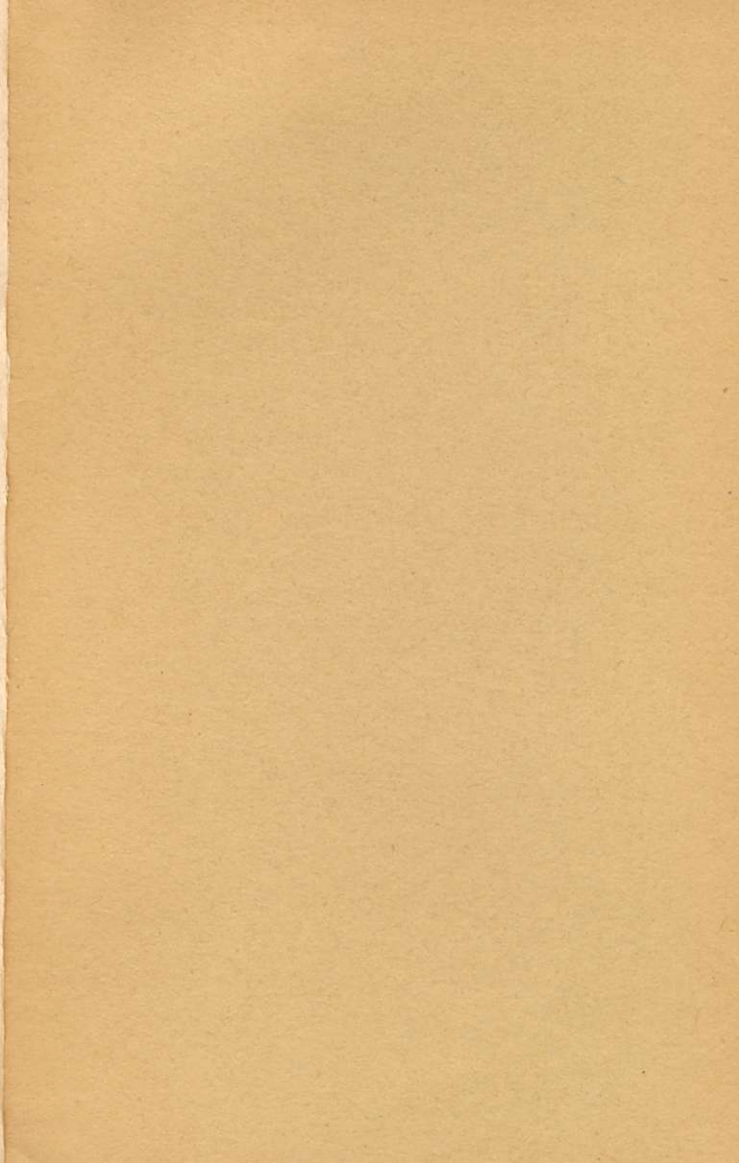
Sinne puuttui pursinensa,
 venehinensä väsähtyi,
 Jätti kantelon jälille,
 soiton Suomelle sorean,
 kansalle ilon ikuisen,
 laulut suuret lapsillensa.

Sisältö:

Väinämöinen ja kasvullisuuden alku	Siv. 3
Väinämöinen ja Joukahainen	„ 6
Aino	„ 11
Joukahaisen kostonyritys	„ 15
Sammon takominen	„ 19
Lemminkäinen ja Kyllikki	„ 25
Hiiden hirven hiihtäminen	„ 28
Lemminkäisen äiti	„ 33
Väinämöisen matka Tuonelaan	„ 39
Pohjolan häät	„ 43
Orjalapsi	„ 47
Kullervo paimenena	„ 50
Koditonna	„ 53
Kullervo kotona	„ 57
Kullervon loppu	„ 60
Sampomatkalle.....	„ 67
Väinämöisen soitto	„ 71
Sammon ryöstö	„ 75
Sota sammosta.....	„ 80
Tulen synty	„ 85
Päivän ja kuun vapautus.....	„ 88
Väinämöisen lähtö	„ 92

Suom. last. kirj. 5.

Valistuksen... 7

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 5943

Valistuksen Lastenkirjasto

- Siviä Heinämaa:* Risto Roopenpojan
ihmeellinen elämä 60
- Iivo Härkönen:* Suomen kansan eläin-
satuja 1: 50
- „ — Suomen kansan peik-
kosatuja 1: 50
- „ — Suomen kansan seik-
kailusatuja 2: 75
- Joulupukin jutelmia vuosikymmenen varrelta 1: 50
- Joulupukin satuja ja leikkejä 1: 50

Kaikki nämä teokset sisältävät runsaan alkuperäisen kuvituksen ja ovat sidotut siroihin ja kestäviin kansiin.

**Kansanopettajain O.-y.
Valistus**

Hinta 75

354